

86. Torstaina 22 päivänä syyskuuta 1988

kello 18

Siv.

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely:

1) Asetus 20 päivästä toukokuuta 1988
eräistä metsähallinnon virkajärjestelyistä 2474

Mainittu asetus (A n:o 7)
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 10

Ensimmäinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi Suomen Vientiluotto
Oy:n vuosien 1986—1989 ulkomaisen
luotonoton korkotuesta annetun lain
muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 103
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 38

Esitellään:

3) Hallituksen esitys n:o 91 laiksi yri-
tystoiminnan aluetuesta ”

4) Hallituksen esitys n:o 93 kemikaali-
laiksi ja laiksi torjunta-ainelain 4 §:n
muuttamisesta 2494

5) Hallituksen esitys n:o 94 erikoissai-
raanhoitolaisiksi ja laiksi erikoissairaan-
hoitolain voimaannpanosta 2497

6) Hallituksen esitys n:o 95 laiksi Hel-
singin yliopistollisesta keskussairaala-
sta 2503

7) Hallituksen esitys n:o 98 pääkau-
punkiseudun asuntorakennusmaan hank-
kimista ja käyttöön saamista edistäväksi
lainsäädännöksi ”

Pöydällepanoa varten esi-
tellään:

8) Talousvaliokunnan mietintö n:o 8
sen johdosta, että eduskunnan tietoon on
saatettu asetus säteilyturvakeskuksen
eräistä virkajärjestelyistä (A n:o 11) 2508

Puhetta johtaa puhemies A h d e.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi toi-
nen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Aalto-
nen, Almgren, Astala, Backman, Holvitie,
Huuhtanen, Joenpalo, Järvisalo-Kanerva,
Kuuskoski-Vikatmaa, Laine, Laitinen, Laurila,
Lax, Lehtosaari, U. Leppänen, Löyttyjärvi,
Maijala, Melin, Myller, Mäkipää, Ollila, Paasi-
linna, Pelttari, Pietikäinen, Puolanne, Puska,
Pystynen, Rantanen, T. Roos, Rusanen, Salo-
lainen, Sasi, Siitonen, Soininvaara, Suominen,
Taxell, Tennilä, Turunen, Tähkämaa, Venna-
mo, Virolainen ja Väyrynen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päi-
västä virkatehtävien vuoksi ed. Vennamo ja yk-
sityisasioiden takia edustajat Aaltonen, Astala,
Järvisalo-Kanerva, Laine, Löyttyjärvi, Mäki-
pää, Ollila, Pesälä, Pietikäinen, Pystynen, Ran-
tanen, T. Roos, Rusanen, Tennilä ja Väyrynen,
tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien
vuoksi ed. Suominen ja yksityisasioiden takia
edustajat Maijala, Melin, Puolanne ja Soinin-
vaara sekä kuluvan syyskuun 30 päivään yksi-
tyisasioiden vuoksi ed. Turunen.

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1987

Puhemies: Ilmoitetaan, että Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen viime huhtikuun 13 päivänä päivätyn kirjelmän ohella on eduskunnalle saapunut Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1987. Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 470—472. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Asetus 20 päivältä toukokuuta 1988 eräistä metsähallinnon virkajärjestelyistä

Esitellään maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 10 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu asetus.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 10.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi Suomen Vientiluotto Oy:n vuosien 1986—1989 ulkomaisen luotonoton korkotuesta annetun lain muuttamisesta

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 38 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 103, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 38.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

3) Ehdotuksen laiksi yritystoiminnan alueesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 91 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Jos hallituksen esitys laiksi yritystoiminnan alueesta hyväksytään, merkitsee se käytännössä sitä, että kumotaan nyt voimassa oleva laki tuotantotoiminnan alueellisesta tukemisesta, jolloin tämän jälkimmäisenä mainitun lain voimassaoloajaksi jäävät vuodet 1982—88. Viime vuoden loppuun mennessä on nyt esittelyssä olevan lain mukaan myönnetty avustuksia noin 2 mrd. markan arvosta ja myöntöpäätökset koskevat yli 3:a mrd. mk. Vielä viime vuoden lopussa oli päätöksiä odottamassa hakemuksia yli 1 mrd. markan edestä. Nämä myönnettyt varat on käytetty lähinnä investointi- ja käynnistysavustuksiin.

Nyt lähetekeskustelussa olevan lain mukaan näin on luotu tai ollaan luomassa noin 57 000 uutta työpaikkaa. Mutta varsin suurena puutteena on pidettävä sitä, ettei lain perusteluista käy millään tavoin ilmi sitä, kuinka pysyviä tähän mennessä aikaansaadut työpaikat ovat olleet. Olisi ollut erinomaisen paikallaan esimerkiksi vuosien 1982 ja 1983 aikana luoduista työpaikoista selvittää, kuinka moni niistä oli olemassa viime vuoden lopussa. Tästä tutkimusmallista löytää erinomaisen hyvän esimerkin Kehitysaluerahaston toiminnasta. Siellä selvitetään hyvin tarkoin se, kuinka paljon sen lainoituksella syntyneistä työpaikoista on todella jäänyt pysyväisluontoisiksi työpaikoiksi.

Syy miksi vaadin tällaista puutetta korjatta-

vaksi, on se, että jos katsotaan, millä tavoin Pohjois-Ruotsissa on käynyt vastaavassa toiminnassa, niin aihetta huoleen jossain määrin on. Norrbottenin läänin alueelle on myönnetty varsin monenlaista työllistämistukea. Työnantajamaksuja on alennettu kymmenellä prosenttiyksiköllä ja jokaista uutta työntekijää kohti on myönnetty suoranaista valtion rahallista tukea Suomen rahassa 6 800 mk. Näin käytettiin kolmen vuoden aikana 2,7 mrd. mk vastaava määrä kruunuja aluetukena tuolle alueelle. Ja mikä olikaan tulos? Tulos oli se, että noita työpaikkoja ei ollut tullut yhtään enempää kuin niillä vertailualueilla, joille yhtään aluetukea ei myönnetty. Toisin sanoen ei nyt tulos ollut huonompikaan, mutta ei parempikaan.

Mikä tässä nyt sitten on ehkä taustalla? Johtopäätöksenä on se, että pelkkä raha ei yksistään riitä. Inhimillinen tekijä ja yhdyskuntarakenteelliset tekijät ovat ilmeisesti aivan ratkaisevia tässä suhteessa.

Ennen kuin menen tarkastelemaan tätä asiaa tarkemmin, tutkin hivenen tämän lakiesityksen rinnalla olevaa valtion ensi vuoden tulo- ja menoarvioesitystä, millä tavalla se antaa tukea niille toimille, joita tässä lakiesityksessä halutaan edistää. Parhaiten tähän rinnalle sopivaa trendiä löytyy kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokasta, jossa ollaan selvästikin huolissaan harvaanasuttujen alueiden kauppojen kohtalosta. Tekstikin on tässä suhteessa hyvin jämäkkää, ja vielä ilmoitetaan, että tämän suoranaisen taloudellisen tuen ohella myös investointitukea ollaan antamassa. Mutta budjettikirjasta on löytänyt sanaakaan tukea ajatukselle, että hallitus olisi huolissaan kyläposteista tai kouluista, ei myöskään infrastruktuurista ylipäätään, ei budjetin yleisessä osassa eikä pääluokkien esitelyosissa.

Budjetin sivulta 432 löysin luettelon aluepoliittisista toimenpiteistä, joka on sentään muutaman rivin mittainen luettelo hyviä asioita, mutta sieltä puuttuvat esimerkiksi kulttuuripalvelut aivan kokonaan ja eräissä kohdin budjettikirja sinänsä oli ristiriitainen. Esimerkiksi Valtionrautateitten kohdalla todetaan erinomaisen kauniisti, että halutaan tukea, edesauttaa ja parantaa joukkoliikennettä, mutta heti seuraavassa kappaleessa esitetään rautatietarifeihin 5 % korotusta, joka on yli sen inflaatiotason, mihin hallitus itse pyrkii. Ehkä myönteisenä seikkana on mainittava läänin kehittämishankkeen lisääminen. Sekin voisi olla nyt jo moninkertainen.

Teen tästä sen johtopäätöksen, että hallituksen piirissä ei ole kokonaisvaltaisesti pohdittu näitä asioita eikä myöskään ole pohdittu sitä päätöksentekomekanismia, jolla uusi työpaikka ja nimenomaan rakentava työpaikka luodaan. Mitä se sitten tarvitsee? Se tarvitsee mielestäni tuotantoidean, joka on hyvä, kannatettava ja nimenomaan tulevaisuudessa kelpaava. Se vaatii pätevän henkilökunnan ja myös tuotantotoimintavaiheessa hyvin hoidetun markkinoinnin, joka vastaa niihin eettisiin vaatimuksiin, jotka yhteiskunnassa silloin ovat vallitsevia.

Erikoisesti takerrun näistä henkilökuntakohtaan. Tällä hetkellä on jo tilanne sellainen, että ihmisvirran, väestövirran, on oltava kehitysalueta kohti, siis toisin sanoen muuttopäätökset tehdään ruuhka-Suomessa. Kuka päättää viime kädessä sen, muutetaanko kehitysalueelle tällaiseen potentiaaliseen työpaikkaan? Väitän että se on viime kädessä ruokakunnassa, perheellisessä taloudessa perheenäiti. On aivan varmaa, että tuon suuntaiseen muuttopäätökseen vaikuttaa se, minkälaiset palvelut, toisaalta aineelliset, toisaalta aineettomat, tuolla paikkakunnalla on. Tällöin jopa kulttuuripalvelut voivat aivan kokonaan ratkaista sen, saadaanko pätevää henkilökuntaa tähän yritykseen, ja sillä tavalla se saattaa jo ratkaista yksistään sen, tuleeko tuosta yrityksestä elinkelpoinen vai ei, menevätkö valtion tuet turhaan vai ei.

Mielestäni se hallintobyrokrattinen ja teknokraattinen ajattelu, joka nyt on vallitseva, täytyisi pikaisesti muuttaa, jotta tässä saataisiin todella hyviä tuloksia aikaan kehitysalueiden kannalta.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pari kommenttia edellisen puheenvuoron johdosta on nähdäkseni tarpeen.

Ensiksikin työpaikan pysyvyys on aina hyvin näennäinen kysymys, kun puhutaan työllistämisestä. Voidaan aina kysyä, mikä työpaikka on yleensä pysyvä, niin nopeasti työpaikat vaihtuvat nyky-yhteiskunnassa, etenkin tällaisella tuella luodut työpaikat. Jos tuetaan suoraan työntekijää, välittömästi hänen työpaikkansa syntymistä, kuten on uuden työllisyyslain periaate, niin silloin voidaan olla varmoja siitä, että tietyksi ajaksi ihminen on työllistetty ja silloin ei myöskään niitä haittoja tule, mihin edellinen puhuja viittasi.

Kun tässä on yritystoiminnan tukemisesta kyse, niin sitä tulisi tukea vain niillä perusteilla,

joita esimerkiksi alueellinen rakenne edellyttää niin, että teollisuutta on maan eri alueilla sen mukaan, kun harkitaan sopivaksi, ja sitten harkitaan, paljonko tukea tarvitaan, että tällainen päämäärä tavoitetaan.

Nämä periaatteet pitäisi kyllä kirkastaa tällaista lainsäädäntöä tehtäessä.

Ed. Valli (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pulliainen korosti aivan oikein inhimillisen pääoman merkitystä myös aluepolitiikassa, mutta hän antoi hieman väärän todistuksen siitä, mitä budjetti antaa juuri tälle sektorille. Hän ei ole huomannut, että esimerkiksi kouluhallitus ja ammattikasvatushallitus ovat pitäneet tätä hallituksen budjettiesitystä kerran oikeansuuntaisena, jopa jossain määrin jo riittävänäkin omien sektoreittensa kehittämisessä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean ed. Knuuttilalle, että se mitä hän sanoi, ei mielestäni ollut lainkaan ristiriidassa sen kanssa, mitä itse totesin, mutta katsoisin, että tällaisen yhdyskuntarakenteen osatekijät ovat aivan ratkaisevia siihen pyritäessä, mitä ed. Knuuttila halusi edesauttaa. Siellä se juju piilee.

Ed. Pokka: Herra puhemies! Olisin toivonut, että kauppa- ja teollisuusministeri Ilkka Suominen olisi ollut täällä istunnossa paikalla, koska minulla on hänelle esitettävänä muutamia kysymyksiä, mutta kaipa niihin vastauksen joskus myöhemmin saa.

Hallitushan on usein korostanut olevansa uuden aluepolitiikan kannalla. Me olemme kuulleet täällä vuoden aikana aika paljon ministereitten puheita siitä, että ei riitä että rakennetaan kehitysalueilla halleja ja valtio antaa niihin tukiaisia, vaan että nyt olisi otettava uusi tapa hoitaa aluepolitiikkaa. Hallitusohjelmassa on kirjoitettu aika paljon hyviä lauseita aluepolitiikasta, joihin me opposition puoleltakin varmasti voimme yhtyä. Siinä on kauniisti sanottu.

Nyt meillä on eduskunnan valiokuntakäsittelyyn lähtemässä laki yritystoiminnan aluetuesta, jolla on siis tarkoitus korvata vuodesta 1982 voimassa ollut laki tuotetoiminnan alueellisesta tukemisesta. Käsiteltävänä on siten laki, jolla voitaisiin saada aikaan uusia keinoja aluepolitiikan vahvistamiseksi. Nyt olisi siis näytön paikka, mutta missä ovat uudet keinot?

Kun tätä lakiesitystä lukee, niin saa sellaisen

vaikutelman, että mitään uutta aluepolitiikkaan ei olla tuomassa. Itse asiassa kehitysalueiden kolmannella ja neljännellä tukivöhykkeellä edut jopa huononevat. Kysymykset, joita minulla on ministeri Suomiselle, koskevat kuitenkin nyt tähän saakka voimassa ollutta aluepolitiikkaa, josta siis halutaan päästä irti. Vanha aluepolitiikka ei suinkaan ole ollut aivan kelvotonta, päinvastoin sen avulla kehitysalueille on saatu aikaan tuhansia uusia työpaikkoja. Laki olisi toiminut vielä paremmin, jos sitä olisi noudatettu.

Viime maaliskuussa sopivasti eduskunnan pääsiäisloman aikaan kauppa- ja teollisuusministeri Ilkka Suomiselta kävi käsky, että aluepoliittisia avustuksia voidaan myöntää vain lain minimimäärän mukaisesti. Tämäkään ei vielä riittänyt. Kesällä ministeriö ilmoitti, ettei lain minimimäärärahojakaan heru. Yritykset, jotka olivat luottaneet siihen, että hallitukselta tulee kuitenkin lain minimimääräiset avustukset, joutuivat aika tavalla vaikeuksiin. Tällaisen kohtelun saivat esimerkiksi Kolarin Yllästunturin matkailuhankkeet, kunnan, josta satoja työpaikkoja oli mennyt, kun Rautuvaaran kaivos lakkasi.

Kysymys ministerille: Miksi lakia selvästi rikotaan? Kysymys myöskin oikeuskanslerille: Missä viipyvät oikeuskanslerin kannanotot asioihin? Hänen tehtävänään olisi valvoa, että valtioneuvostossa toimitaan lain mukaan. Miten kansalaisilta voidaan edellyttää lain kunnioitusta, jos poliitikotkaan eivät noudata itse temmiään lakeja?

Aluepolitiikkaan toki tarvitaan uusia keinoja, ja sen vuoksi tässä kysymyksenomaisesti ne keskeiset asiat, jotka ovat totta totisesti olleet useamman kerran täällä eduskunnassakin esillä. Missä ovat pitkään odotetut yritysten maksamien sosiaaliturvamaksujen alennukset, joita kehitysalueen pienyritykset odottavat? Toki sosiaaliturvamaksujen järjestely ja keräämistapa yrityksiltä nykyistä oikeudenmukaisemmalle pohjalle tarvitsisi valtakunnallistakin ratkaisua, mutta tyydyn puhumaan nyt siitä, että nämä maksut olisi tarpeen porrastaa kehitysalueilla.

Nyhdän on kulunut jo useita vuosia siitä, kun kansliapäällikkö Perttusen johtama toimikunta teki asiasta esityksen. Missä ovat ehdotukset tasatariffiin siirtymisestä teleliikenteessä? Missä on ehdotus pientuotannon liikevaihtoverovapauden nostamisesta ainakin 300 000 markkaan vuodessa? Jos hallien rakentamisesta halutaan

päästä, miksi ei suosita aivojen hankintaa? Tällä tarkoitan, että kehitysalueiden yritys saa hankkia hyvän henkilön, jolla on sellaista osaamista ja asiantuntemusta, jota yritys tarvitsee.

Aluepolitiikassa liian paljon puhutaan niistä lisäkustannuksista, joita yrittämisestä kehitysalueelle aiheutuu. Maantieteelle emme luonnollisestikaan voi mitään. Pitkät matkat ja harva asutus ovat tosiasia. Siksi kuljetustuen säilyttäminen on kieltämättä kehitysalueiden yrityksille elinkysymys, ja näitä hallituksen budjettiesitykseen sisältyviä kuljetustuen leikkauksia ei voida missään tapauksessa hyväksyä.

Herra puhemies! Mutta haluaisin myöskin sanoa, että kyllä kehitysalueen yrittäjällä on kiistattomia etuja. Osaavia, opinhaluisia ja ammatittaitoisia ihmisiä on tarjolla yritysten palveluksiin. Siellä ei ole työvoimapulaa. Omaan asuntoonkin pääsee käsiksi puolella siitä hinnasta, mitä pääkaupunkiseudulla joutuu maksamaan. Turhaan yritykset mielestäni änkeävät Kehä III:n varteen. Kehottaisinkin etelän yrityksiä miettimään, kannattaisiko sittenkin muuttaa kehitysalueelle. Ne, jotka ovat tulleet, eivät ole joutuneet sitä katumaan. Tieto kulkee yhtä hyvin pohjoisesta etelään. Syrjäinen sijainti ei ole voittamaton este yrittämiselle, ja jos tavara on laadukasta ja sillä on kysyntää, kyllä se menee kaupaksi tuotettiinpa se sitten Vaasassa, Vantaalla tai Sodankylässä. Niin että kyllä kehitysalueen yrittäjällä on myöskin aika edullinen asema.

Ed. Järvenpää: Herra puhemies! Keskustapuolueen politiikan pohjautuessa periaatteelle, että ammutaan kaikkea mikä liikkuu olen ollut eniten hämmästynyt heidän aluepolitiikkaan kohdistamastaan arvostelusta. Ymmärtääkseni keskustapuolue tekee melkoisen karhunpalveluksen melko potentiaaliselle kannattajakunnalleen, kehitysalueella toimiville yrityksille, sen pelottelukampanjan myötä, jota keskustapuolue on nyt jo koko tämän hallituksen ajan harjoittanut. Näin voi menetellä vain todella ääriarvhoillinen puolue, joka ei salli minkään maassa muuttuvan.

Jos herra puhemies sallii, haluaisin käsitellä tätä lakia aluepolitiikasta nyt niin, että projisoidaan vähän täällä käytetyn ensimmäisen puheenvuoron tapaan valiokuntaan lähetettävää lakiesitystä ensi vuoden budjettiin, joka minun mielestäni hyvin konkreettisella tavalla asettaa epäilyksenalaiseksi keskustapuolueen aikaisem-

min ja myös viime viikolla aluepolitiikasta esittämät väitteet.

Yritystoiminnan edistäminen ja rakennemuutoksen aiheuttamien alueellisten haittojen vähentäminen on aluepolitiikan keskeisiä tavoitteita. Ja miten se sitten tapahtuu? Kauppa- ja teollisuusministeriön kautta avustetaan yrityksiä sikäli, mikäli hallituksen eduskuntaan antama esitys menee läpi, 60 miljoonan markan valtuuksin. Tämä on tasan 100 miljoonaa markkaa enemmän kuin tämän vuoden budjetissa ja 30 miljoonaa markkaa enemmän kuin tämän vuoden budjetissa ja lisäbudjetissa yhteensä. Kuljetustukeen suunnataan sama noin 140 miljoonan markan suuruinen summa, mikä on edellisenä vuonnakin tehty. Kuljetustuessa on eräs kauneusvirhe, joka toivottavasti budjetikäsittelyn yhteydessä korjaantuu, mutta se on vain nyanssi. Pienyritystuki kaksinkertaistuu ja on tasoltaan 60 miljoonan markan luokkaa. Tekesin kautta suunnattavien avustusten, joita löytyy neljältä, viideltä momentilta, loppusumma on 400 miljoonaa markkaa, joka on 70 miljoonaa enemmän kuin tälle vuodelle ja kohdistuu nimenomaisesti yritystoiminnan edistämiseen ja rakennemuutosten haittavaikutusten ehkäisemiseen.

Kehitysaluerahaston politiikassa tapahtuu rahamarkkinoiden sanelema muutos. Asiantuntijoiden taholta ei ole esitetty tätä muutosta kyseenalaiseksi. Valtion lainoista siirrytään korkotukeen, ja tämä muutos merkitsee, että nyt korkotukeen sijoitetaan kymmenen kertaa enemmän varoja kuin aikaisemmin. Lainoja edelleenkin kehitysaluerahastolle myönnetään, mutta Kera liikkuu tästä lähtien pääsääntöisesti vapailla rahoitusmarkkinoilla. Luottotappiokorvaukset nousevat 65 miljoonaan markkaan ja kehittämisavustus 38 miljoonaan, joissa kummassakin on 5—10 milj. markan nousu tämän vuoden budjettiin verrattuna.

Työvoimaministeriön hallinnonalalla on koko joukko tasapainoista kehitystä ja yritystoiminnan edistämistä tarkoittavia rahamääriä. Rakennemuutosraha on tämän hallituksen esityksen mukaisesti 53 miljoonaa markkaa, kun se nyt on tälle vuodelle ollut 60 miljoonan markan tasoa. Työllisyysperusteisiin investointeihin esitetään 165 miljoonaa markkaa ja työllisyyslain ja vastaavien velvoitteiden täyttämiseen 550 miljoonaa markkaa. Kokonaisuudessaan työvoimaministeriön hallinnonalaan kuuluvat aluepolitiikkaan kytketyt rahat lisääntyvät 19 %.

Tämän hallituksen aikana on ensimmäistä kertaa aluepolitiikkaa käsitelty myös laajemmin kuin koskaan aikaisemmin. Pääkaupunkiseudun kehittämisiongelmat, lähinnä asuntopoliittikkaan, liikenneyhteyksiin ja päivähoitokysymyksiin liittyvät ongelmat on nyt otettu myös aluepoliittisen tarkastelun kohteeksi. On yritetty luoda pääkaupunkiseudun kanssa kilpailukyisiä kasvualueita. Maassa on varmasti 15 tai 20 sellaista maakuntakeskusta tai vastaavaa, jotka valtiovallan tiettyjen tukitoimenpiteitten avulla voivat menestyksellisesti kilpailla pääkaupunkiseudun kanssa.

Koulutuksen osalta budjettiesitys tuo huomattavia parannuksia ja on täysin sopusoinnussa sen lakiehdotuksen tavoitteiden kanssa, jota me olemme nyt käsittelemässä. Ammatillisten oppilaitosten, erityisesti teknillisten oppilaitosten palvelu- ja kehittämistoiminnan käynnistämismäärärahat nousevat huomattavasti. Maksulliseen palvelutoimintaan, joka nimenomaan yritysten toiminnan kannalta on tavattoman tärkeää, suunnataan aikaisempaa huomattavasti enemmän varoja. Korkeakoulujen voimavarat jaetaan aikaisempaa tasapainoisemmin sekä tutkimus- että kehitystyön osalta ja investointien osalta. Opettaja- ja oppilasresurssien osalta selvää tasapainottavaa kehitystä on tässä budjettiesityksessä havaittavissa. Samoin myöskin korkeakoulujen yrityspalvelumääräraha, joka on tavattoman tärkeä maksullisen tutkimustoiminnan ja palvelutoiminnan kannalta, lisääntyy voimakkaasti.

Täällä ensimmäisessä ed. Pulliaisen pitämässä puheenvuorossa valitettiin, että infrastruktuurin osalta ei tehdä mitään. Väite on aika omalaatuinen, kun tarkastelee millä tavalla esimerkiksi liikenneyhteyksien tai teleyhteyksien parantamiseen ensi vuonna aiotaan kiinnittää huomiota, tavalla, joka nimenomaan merkitsee yritystoiminnan kannalta suuria edistysaskelia. Liikenneyhteyksien parantaminen tapahtuu pääasiassa päätieverkkoon suuntaamalla yhteensä noin 400 milj. mk varoja, melkein kokonaisuudessaan enemmän kuin mitä voidaan katsoa tälle vuodelle suunnatun. Samoin Valtionrautateiden toimintaa sekä sen teknistä tasoa pyritään voimakkaasti lisäämään. Kotimaan kaukopuhelumaksuja alennetaan 8 prosentilla ja ulkomaan 10 prosentilla, yritystoiminnan kannalta, nimenomaan kehitysalueilla ja kauempana toimivan kannalta tavattoman tärkeä, samoin kuin televerkon kehittäminen, jossa liikutaan miljardiluokkaa olevissa rahasummissa.

Mutta ehkä pääkaupunkiseudun kanssa kilpailevien maakuntakeskusten kannalta tärkein tekijä on yrityspalveluyritysten siirtymis- ja starttiavustus, jota nyt ollaan suunnittelemassa. On aivan ilmeistä, että rahamääriä ajatellen ei tässä tarvitsekaan liikkua kovin suurissa summissa, mutta se on enemmänkin mielialaan ja yrityskokonaisuuteen liittyvää toimintaa, jota myös valtion kannalta on tärkeää edesauttaa.

Herra puhemies! Sanalla sanottuna, toivoisin lakiesitystä yritysten aluetuesta valiokuntaan lähetettäessä tasapuolisempaa, vähemmän poliittisia intohimoja sisältävää keskustelua kuin mitä tähän mennessä olemme nimenomaan keskustaoosition taholta kuulleet.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eräällä tavalla vastauksena ed. Järvenpäälle, joka ystävällisesti käsiteli puheenvuoroa, jonka äsken pidin. Kun hän kommentoi sitä osaa omasta puheenvuorostani, jossa käsitelin infrastruktuuria, niin mitä hän sanoikaan vastineeksi? Tieverkostoa ensin kehitettiin, mutta sitten se keskittyikin päätieverkkoon. Tämä on tarkka siteeraus. Sitten hän viittasi kaukopuhelumaksujen alentumiseen 8 prosentilla. Tähän voisi todeta hyvin näpäkästi sen, että olisi ollut varaa todella laskea paljon, paljon enemmän. Nyt kerätään satoja miljoonia markkoja puhdasta liiketaloudellista voittoa. Nyt olisi ollut varaa alentaa monta kymmentä prosenttia. Se olisi ollut nyt jo suoritettujen teliikenteen investointien palautusta kansalle ja myös Pohjois-Suomeen ja kehitysalueille.

Ed. P o k k a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kiinnitin huomiota ed. Järvenpään kielenkäyttöön sikäli, että hän sanoi budjetin aluepolitiikkaa koskevien määrärahojen sisältävän yhden kauneusvirheen. Ilmeisesti, jos oikein ymmärsin, ed. Järvenpää tarkoittaa kauneusvirheellä kuljetustuen leikkaamista, johon hän toivoi eduskunnalta korjausta. Ed. Järvenpään kielenkäytössä on kauneusvirhe, jos kuljetustukea leikataan, jos me keskustalaiset puhumme siitä, niin se sitten on mustamaalausta. Voidaan tietysti aina kielenkäytöstä käydä samantyylistä keskustelua.

Yhdyn lämpimästi ed. Pulliaisen puheenvuoroon ns. infrastruktuurista. Päätteitähän tällä hetkellä rakennetaan, ja ne tiet, jotka ovat ihmisiä lähellä, kylätiet ja paikallistiet, jäävät odottamaan hyvin kauaksi aikaa korjaus- ja perusrakennusmäärärahoja.

Ed. Järvenpää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vastauksena ed. Pokan puheenvuoroon. Tarkoitan todellakin samaa mitä hänkin. Kuljetustuessa ei ole erityisen järkevää tehdä paperitavaratuotteiden 30 prosentin leikkausta, kuten viime viikolla täällä pitämässäni puheenvuorossa totesin. Toivoo sopii, että hallitus voisi menetellä samalla tavalla kuin vuotta aikaisemminkin eli jättää muutoksen antamatta. Kuljetustuen leikkaus ei ole mitenkään uutta ja ihmeellistä. Pekkalan kahdessa viimeisessä budjetissa oli vastaavantapainen yritys kuin mitä tänä vuonnakin.

Ed. Siuruainen: Herra puhemies! Ed. Järvenpää esitti täällä sen aluepoliittisen suomalaisen mallin, joka unohtaa sen, että Suomi on alueellinen kokonaisuus, jossa pitää hallita muitakin kuin budjetin yksityiskohtia ja sellaisia lukuja, joilla hallitaan tiettyä asiaa, mutta ei kokonaisuutta.

Hallitus on kiireellä muuttamassa vuoden 1989 loppuun säädettyjä aluepoliittisia lakeja. Aluepolitiikan yleislaki annettiin, niin kuin muistamme, jo keväällä. Yleislaista on syytä muistuttaa, että siinä ei esitetä toimenpiteitä pääkaupunkiseudun työpaikkakasvun ohjaamiseksi maan muihin osiin sillä teholla, joka käytännössä näkyisi. Nyt valiokuntaan ollaan lähettämässä lakiuudistusta yritystoiminnan aluetuesta. Molemmat lakiesitykset ovat Suomen tuotantoelämän, työllisyyden ja alueiden välisten kehittyneisyserojen kannalta olennaisen tärkeitä.

Tasapainoisen alueellisen kehittämisen edistymisestä säädetty laki n:o 532/81 edellyttää, että Suomessa edistetään valtiovallan aluepoliittisilla toimenpiteillä väestökehityksen tasapainoa, työpaikan saantia työvoiman omalla kotiseudulla, turvataan alueittain tulotason nousu, turvataan tärkeiden palvelujen saatavuus, turvataan hyvä elinympäristö maan eri osissa ja muutoinakin edistetään elinolojen tasapainoista kehitystä ja tuotantorakenteen monipuolistumista maan eri osissa. Tämä kehitys ei ole toteutunut viime aikoina. Tavoitteiden saavuttamiseksi edellinen hallitus määrittäi alueittaiset väestö- ja työpaikkasuunnitteet. Hallitus tuoloin asetti selvät aluepoliittiset raamit, joiden mukaan tuli toteuttaa tasapainottavaa yhteiskuntapolitiikkaa Suomessa.

Suurten muuttovuosien jälkeen 1980-luvun alussa edellisen hallituksen toiminta tasapainotikin alueiden välisiä eroja. Valtion toimenpiteet, pienyritystoiminnan uusi aalto kunnissa ja

kuntien aktiivinen elinkeinopolitiikka johtivat työpaikkojen kasvuun ja tulomuuttoon useimmissa jopa syvän kehitysalueen maalaiskunnissa. Vaihe kesti pari kolme vuotta, minkä jälkeen valtiovallan aluepoliittinen ote on kokonaan repsahtanut. Työpaikat alkoivat keskittyä etelään ja maakuntakeskuksiin. Älykköjä valikoiva muutto kiihtyi ja kehitysalueiden suhteellinen asema jatkuvasti huononi. On aivan selvää, että ilman nopeita ja määrätietoisia toimenpiteitä Suomen aluerakenne keskittyy etelään ja länsirannikolle.

Lakiesitys yritystoiminnan aluetueksi on toimenpidevalikoimaltaan hyvin perinteinen. Yleislain edellyttämien vyöhykkeitten puitteissa osoitetaan yritystoimintaan tukea investointiin, käynnistykseen ja nyt entistä enemmän kehittämisyksiköihin. Aluepoliittisiin tarpeisiin nähden laissa on monia vakavia epäkohtia. Lakiesitys ei lähde kunkin alueen todellisista kehittämistarpeista. Lakiesityksessä ei kanneta huolta ensikertaisesti teollistuvien kehitysalueitten arkisista tarpeista. Miten saadaan yritystoimintaa yleensä viriämään? Miten saadaan syntymään uusia yrittäjiä ja uusia työpaikkoja?

Lakiesityksessä ei yhdessäkään kohtaa paneuduta Pohjois- ja Itä-Suomen pienyritystoiminnan erityistarpeisiin, ei yhdessäkään kohdassa, haluan tämän kerrata, vaikka kyseisten hitaasti kehittyvien alueiden edistämiseen aluepoliittinen lainsäädäntö aikanaan 1960-luvulla kehitettiin. Lakiesityksessä ei kanneta huolta Suomen työvoiman käytöstä kotimaakunnissaan. Esityksissä huomautetaan, että yritysten tukemisen perusteena on pääsääntöisesti innovatiivisuus, teknologiaintensiivisyys eikä työllistävät näkökohdat. Yritysten on toki oltava kannattavia ja kilpailukykyisiä, mutta siitä huolehtivat meillä ensisijaisesti osaavat ja taitojaan kartuttavat yrittäjät. Edistämisen ohella toki valtiovallalla täytyy kantaa vastuuta myös kansalaisten työllistämiseksi maan eri puolilla.

Lakiesitys ei nykymuodossaan johda yritysten ja työpaikkojen hakeutumiseen todellisille kehitysalueille. Tuen porrastus on aivan liian lievä. Aluepoliittiseen porrastamiseen pitäisi lisäksi sisällyttää jo täällä aiemmin mainittuja tekijöitä, sosiaaliturvamaksujen ja yleensä työvoimakustannusten riittävä porrastus. Siihen suuntaan ei hallitus ole tällä kaudella toiminut. Hallitus ei ole myöskään noudattanut hyväksytyjä alueellisia väestö- ja työpaikkasuunnitteita, mutta se ei ole myöskään esittänyt mitään uusia vastaavasti.

Yritykset ja kansalaiset odottavat maan eri puolilla nyt hallituksen pitkälle ulottuvia aluepoliittisia linjanvetoja. Pohjoiseen investoiva yrittäjä haluaa tietää, haluaako hallitus säilyttää siellä muun elinvoiman, elävän maaseudun ja peruspalvelut, joihin täällä jo viitattiin. Tätä vastausta käytännön teoissa nyt odotetaan. Jos yhteiskunnan perusrakenne vaappuu, niin kuin tällä hetkellä tilanne on, ei yritystoiminnan aluetuilla voida pelkästään aluepoliittista kokonaisuutta tähän maahan rakentaa.

Tällä lakiesityksellä hallitus osoittaa, että sillä ei ole uutta tarjottavana alueellisten kehittyneisyyserojen ratkaisemisessa. Samalla hallitus vetää jo aiemmin toteutetut tukimuodot tehostetusti myös kolmannen ja neljännen kehitysaluevyöhykkeen käyttöön. Etelän yritykset toki tarvitsevat uudistumista, tukea kehittymiseensä, konsultointia ja kilpailuaseman parantamista. Kehitysalueilla tarve on kuitenkin vieläkin kipeämpi. Sitä ei varmasti kukaan voi kiistää.

Lakiesityksen ongelmaksi kohoaaakin määrärahojen puute. Yritystoiminnan aluetukeen osoitetaan vuodelle 1989 600 milj. mk myöntämisvaltuutta kuten todettiin. Vuonna 1987 myönnettiin 553 milj. mk noin 3 000 hankkeeseen. Vuoden lopussa kuitenkin oli käsittelemättömiä hankkeita viime vuodelta 1 500 hanketta, joiden yhteissumma oli yli 1 mrd. mk. Yritystoiminnan kehittyminen ja tuen laajentuminen koskemaan tuotantoelämää ja palvelevia yrityksiä lisää oletettavasti vieläkin enemmän hakemusten määrää.

Yritystoiminnan kehittämisen kannalta koko maassa ongelmiksi kohoaaakin tällä hetkellä ensinnäkin tuen laajentaminen vaikeimpien kehitysalueitten ulkopuolelle ja siitä johtuva rahan puute. Perusteluissa oletetaan määrärahojen tarpeen lisäyksen kasautuvan juuri kolmannen ja neljännen kehitysaluevyöhykkeen osalle eli syvien kehitysalueitten ulkopuolelle. Valtioneuvosto voisikin harkita, tulisiko vahvistuttaa kullekin alueelle omat myöntämisvaltuudet, esimerkiksi ensimmäiselle vyöhykkeelle 40 %, toiselle 30 %, kolmannelle 25 % ja neljännelle 5 %. Nämä luvut ovat suurin piirtein siinä linjassa, jotka ovat aiemminkin myöntämisvaltuuksien alueellisinä perusteina olleet.

Tuen myöntämisen harkinnanvaraisuus lisääntyy ja onkin kysyttävä tuon esityksen perusteella, miten tulkitaan esimerkiksi alueen "elinkeinorakenteen parantaminen" ja "yritysten teknologisen tason parantaminen". On vaara, että rajauksilla lisätään teknologia-Suomen

ja niin sanotun savotta-Suomen välistä syvää eroa. Tulkinnoilla vaarannetaan myös hakevien yritysten tasapuolista kohtelua eri päätöksiä tehtäessä.

Pääkaupunkiseudulla sijaitsevalle yritykselle tulisi mielestäni antaa aluepoliittista tukea lakiesityksen mukaan vain siinä tapauksessa, että se siirtää toimintaansa kehitysalueille ja osoittaa hitaasti kehittyville alueille alihankintatoimintaa. Tästä tulisi sisällyttää lain 13 §:ään erillinen momentti. Suuryritysten toimintayksiköille tulisi voida myöntää kehittämisavustusta vain kehitysalueilla eikä täällä pääkaupunkiseudulla. Monet muut kohdat tulee valiokuntakäsittelyssä ottaa kriittiseen tarkasteluun, kun tämä laki käsitteilyltään etenee.

Herra puhemies! Hallituksen esitys yritystoiminnan aluetuesta ei sisällä ratkaisua todellisiin aluepoliittisiin ongelmiin. Niukat määrärahat eivät esityksen mukaan kohtaanu aluepoliittisesti vaikeimmille alueille ja kipeimpiin tarpeisiin. Tuen laajentaminen yhteishankkeisiin ja tuotantoa edistäviin palveluihin sekä teknologiaan ja tietotaitoon perusteellisuuden ohella on toki oikea suunta. Kehitysalueiden kohdalta ongelmaksi kohoaa kuitenkin jo mainittu määrärahojen niukkuus ja tuen alueellisen painopisteen siirtyminen periaatteessa koko maan kattavaksi.

Lain jatkokäsittelyn yhteydessä onkin syytä muistaa, minkä vuoksi maahan teollistumisvaiheessa kehitettiin aluepoliittinen lainsäädäntö, minkä vuoksi se tähän maahan luotiin. Toisaalta tänä aikana on syytä kysyä, millä tavalla pystytään hoitamaan nyt jälkiteollisessa yhteiskunnassa alueellinen kehitys tasapainoisena, kun tietotaidon ja pääomien keskittyminen jo luontaisestikin ovat hyvin voimakkaita maan eteläosiin ja keskuksiin.

Lopuksi haluan tiedustella: Mikä on tämän hallituksen haja-asutuspolitiikka ja mikä on se politiikka, jolla väestötappioalueilla edistetään maan tasapainoista ja tasapuolista kehitystä? Tähän ei ole vastausta vielä tähän mennessä kuulunut.

Ed. Järvenpää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edellisestä puheenvuorosta ilmeni, että ed. Siuruaisen aluepoliittinen kaivo josta yrityksiä juotetaan vuosikymmenet, on pohjaton. Ideahan on se, että yrityksen täytyy itse vastata kannattavasta toiminnastaan ja valtion tukea suunnataan perustamisvaiheeseen, laajentamisvaiheeseen tai vastaavaan.

Ed. Siuruainen valittelee, ettei lakiesityksillä siirretä pääkaupunkiseudulta yrityksiä muualle Suomeen. Todellakin Suomi on vapaa maa, jossa yritys pääsääntöisesti itse ratkaisee sijoituspaikkansa. Sellainen hajasijoitusintoilu, jota keskustapuolue tai entinen maalaisliitto harjoitti 1960- ja 1970-luvulla, ei sovi nykyajan meenoon. Sen sijaan pääkaupunkiseudulta siirtyville yrityksille on riittävästi tarjolla erilaisia vaihtoehtoja, erilaisia tukimuotoja. Jos ne näin katsovat tai haluavat tehdä, että täältä pois siirtyvät, siihen tukea saadaan.

Miten saadaan yritystoiminta viriämään, kysyi ed. Siuruainen. Vastaa: keksimällä idea ja markkinoimalla tuote. Valtio tai ulkopuoliset voivat puuttua asiaan avustamalla koulutusta, tutkimusta, kehittämistoimintaa, sitä, mikä yrityksen kannalta on varmasti useimmissa tapauksissa pullonkaula.

Ed. Siuruainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen täysin samaa mieltä ed. Järvenpään kanssa siitä, että yritystoiminnan tulee maassa olla vapaata, vapaata liikkuvuudeltaan ja vapaata sijaintipaikan valinnaltaan. Mutta toisaalta, koska keskittyvä kehitys on yrityksiä ja työpaikkoja tuonut ja synnyttänyt Etelä-Suomeen sillä vauhdilla, että pääosa maan työpaikoista kymmenen vuoden sisällä on syntynyt tälle alueelle, jotakin konkreettista täytyy tehdä, jos maata aiotaan tasapainoisesti kehittää ja eri alueille työpaikoja luoda.

Yritysten synnyttämiseen totean sen, että se ei täysin vieras allekirjoittaneellekaan ole, koska olen vastannut yliopiston yrittäjäkoulutuksesta seitsemän vuotta Oulussa ja olen nimenomaan kokenut sen, kuinka vaikea on uusia yrityksiä saada ensikertaisesti teollistuvalla alueella. Siihen vaikeuteen tämä hallitus ei ole pystynyt osoittamaan sellaisia järjestelmiä, jotka olisivat riittävän tehokkaasti työpaikkoja tuoneet ja yrityksiä tuolle alueelle saaneet.

Jos perusinfrastruktuuri ei ole kunnossa ja jatkuvasti on sellainen tyhjentymisen uhka, joka tällä hetkellä Pohjois-Suomessa ja kehitysalueella on, yrittäjä herkemmin lähtee muuttamaan kuin vaikeissa olosuhteissa lähtee tekemään työtä, ellei hänellä ole takuita siitä, että alueella myös tulevaisuudessa toimivat koulut, kaupat, linja-autoliikenne, tiestö jne. Tällaisten peruskysymysten pitää olla kunnossa, ja sen jälkeen voidaan lähteä koulutuksen kysymyksistä eteenpäin.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Järvenpää aivan oikein, niin kuin minäkin, totesimme kumpikin sen, että tarvitaan idea, tuottamisen idea, ja tarvitaan myös tuotteen markkinointi. Mutta hän ei vielä kukaan ole oppinut sitä, mikä on sitä tukeva infrastruktuuri, millä tavalla kokonaisuus toimii niin, että nämä kaksi asiaa myös toimivat sillä tavalla, että päästään haluttuun tulokseen. Siinä on meidän ajattelumme ero ja ilmeisesti myös hallituksen ja opposition välinen ero tässä asiassa.

Ed. Jokiniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Järvenpään puheenvuoron johdosta voin todella yhtyä siihen, mitä ed. Siuruainen mainitsi, ja lisäksi nimenomaan siihen, että kehittämisavustukset tulevat nyt yhtä edullisiksi kolmannella ja neljännellä vyöhykkeellä kuin ne ovat 2 b -vyöhykkeellä. Todella tämä idea kehitetään täällä etelämmässä, ja on epätodennäköistä, että sen valmistaminen ja muu hyödyntäminen tapahtuisi sitten ylempänä. Lakiesitys ei ainakaan tältä osalta tuo paremmiksi kaikkein vaikeimpia alueita.

Varsinaisessa puheenvuorossaan ed. Järvenpää kehui nimenomaan sitä, että liikenneyhteydet ja nimenomaan teleyhteyksien pito paranee. Päinvastoin esimerkiksi omalla alueellani tietön osalta lähes kolmanneksen supistus tapahtui TVL:n piiriin määrärahoissa, VR:n puolella ei näytä tapahtuvan kehitystä ja puhelinmaksujenkin osalta, vaikka kaukopuhelut halpenevat, siitä huolimatta paikallispuhelut valtion osalta huomattavasti kallistuvat. Täällä kaupungeissaan ovat yksityiset puhelinlaitokset, mutta maaseutualueilla on valtion puhelin kysymyksessä, ja sitä kauttahan se otetaan välittömästi pois. Siitä huolimatta telepuoli tuottaa voittoa jonkin 800—900 milj. mk. Eikö olisi tässä vaiheessa oikeudenmukaista esimerkiksi, että tehtäisiin yhteistariffi koko valtakunnan osalle? Silloin voitaisiin ajatella, että myös korkean teknologian yritykset, jotka käyttävät atk:ta ja muuta, olisivat samalla tasaisella viivalla koko valtakunnan osalta.

Ed. Järvenpää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Siuruainen tuntee aluepolitiikan, ja sen takia olen hyvin hämmästynyt niistä muutamista ajatuksista, joita hän täällä esitti. Hän tietää aivan hyvin sen, että tämä on ensimmäinen hallitus, joka on todella pureutunut pääkaupunkiseudun ongelmiin. Tämän päi-

vän listalla on 7) asiana eräs niistä asioista, joita pääkaupunkiseututyöryhmä on ehdotuksinaan tehnyt. Tämä on todella ensimmäinen kerta, kun konkreettisella tasolla yhteistoiminnassa yrityssektorin kanssa yritetään siirtää teollista toimintaa tai palveluyrityksiin kohdistuvaa toimintaa pääkaupunkiseudulta pois. Näissä yrityksissä edelliset hallitukset ovat epäonnistuneet.

Ed. Saastamoinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ajatukseni oli suurin piirtein sama kuin ed. Järvenpään.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Jokiniemen puheenvuoron johdosta totean, kun hän otti esille teletariffit ja hän toivoi, että tariffit olisivat yhtenäiset koko maassa, että siinä on vain se esteenä, että meillä on toimilupalaitokset. Kolmessa muussa Euroopan maassa on näin järjestön systeemi, että toimii kaksi rinnakkaista järjestelmää: yksityiset toimilupalaitokset ja valtion puhelin. Tämä estää, ei toki valtion telelaitos vaan yksityiset toimilupalaitokset estävät, jotka harrastavat kukin omalla alueellaan omaa tariffipolitiikkaa. Kun telelakia säädettiin, silloinhan yritettiin vasemmiston taholta, että olisi päästy edes askel yhtenäisempään suuntaan, mutta myös keskustapuolue ja koko oikeisto olivat kiivaasti sitä vastaan, ettei systeemiä voitu järkipäistää. Tämä sama ristiriita oli jo parlamentaarisessa liikennekomiteassa, jossa yritettiin niin ikään vasemmiston toimesta päästä yleiseuroopalaiseen järkevään yhteen systeemiin ja säästää miljardeja vuosikymmenien kuluessa. Se ei onnistunut, ja nyt se maksetaan sitten kalliina tariffeina, ja myös yritystoiminta siitä kärsii.

Tehokas keino jakaa yritystoimintaa alueellisesti tasaisemmin on sijainnohjaus. Tämäkin on toistamiseen ja yhä uudestaan kaatunut siihen, ettei oikeistossa eikä myöskään keskustassa ole ollut halua säätää sellaista lainsäädäntöä, että olisi voitu teollisia työpaikkoja siirtää kehitysalueille, edes kansainvälisten suurfirmojen laitoksia, joita maahan on tullut muun muassa teletoiminnan alueelle.

Ed. Siuruainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Järvenpäälle haluan todeta, että ne esitykset, joita pääkaupunkiseudun ongelmien ratkaisemiseksi aluepoliittisesti ollaan tekemässä, ovat huomattavasti vähäisempiä kuin ne esitykset, joita parlamentaarinen

aluepoliittinen neuvottelukunta esityksessään esitti. Edelleen aluepoliittisen tutkimuksen jaosto esitti huomattavan pitkälle meneviä ratkaisuja, ja täytyykin ihmetellä, miksi hallitus jarruttaa näiden molempien asiantuntijaelimien tekemiä ehdotuksia niin, että ne eivät tule käytännön politiikassa esille.

Ed. Rajamäki: Herra puhemies! On ollut hyvin mielenkiintoista seurata keskustapuoluealaisten ristiriitaista suhtautumista jo tässä vaiheessa uuteen aluepoliittiseen lainsäädäntöön, joka pitää sisällään monia merkittäviä parannuksia vanhanaikaiseen ja tilannetta vastamattomaan lainsäädäntöön. Suhtautuminen on myös mielenkiintoisen ristiriitaista. Ed. Pokka puhuu kolmannen ja neljännen vyöhykkeen tukijärjestelyjen parantamista siitä, mitä Perttusen komitea esitti, ja ed. Siuruainen taas pahoittelee sitä. Edelleen mielenkiinnolla odotan ed. Kääriäisen puheenvuoroa, pitääkö hän puheenvuoronsa parlamentaarisen aluepoliittisen neuvottelukunnan jäsenenä, yksimielisesti lausuntoihin yhtymään jäsenenä, vai lukeeko hän täällä mahdollisesti aluepoliittisen kommentin Savon Sanomien Sepon saralta.

Joka tapauksessa tilanne on hyvin voimakkaasti kärjistynyt niin keskittymis- kuin kasautumiskehityksessä, ja sen takia uutta pussillista aluepolitiikka todella nyt kaippaa. Tätä kärjistynyttä tilannetta voi tarkastella yritystoiminnan osalta kasautumisena kuin myös väestöpoliittisesti, yhdyskuntarakenteellisesti.

Ensinnäkin väestön osalta voisi sanoa, että vuosi 1986 oli hyvin raju vääristyneen kehityksen esimerkki siinä mielessä, että Uudenmaan läänin väestönkasvu oli rajuinta 1980-luvulla, suurempaa kuin minään muuna 1980-luvun vuotena, ja Helsingin seudun väestönlisäys oli samana vuonna 87 % koko maan väestönlisäyksestä. Tältä osin tilannetta voi myös tarkastella edelleen teollisuuden osalta. Viimeksi kuluneiden 15 vuoden aikana 20 suurimman yrityksen osuus teollisuuden liikevaihdosta on noussut 34 %:sta 57 %:iin. Edelleen kymmenen suurimman yrityksemme osuus teollisuusyritysten liikevaihdosta on noin 40 % ja viennistä 42 %, ja niiden tutkimus- ja kehittämiskustannukset ovat noin kaksi kolmasosaa teollisuuden tutkimus- ja kehittämismenoista, eli tämä on varsin voimakasta myös tällä puolella, ja se heijastuu tietysti myös aluerakenteeseen ja pääkaupunkiseutukysymykseen.

Pääkaupunkiseutukysymyksen vakavuutta on

aluepoliittisessa neuvottelukunnassa minusta varsin suurella yksimielisyydellä tarkasteltu ja erityistä pääkaupunkiseutupakettia myös lainsäädännöllisesti aluepoliittisella tarkastelulla edellytetty. Jotakin tilanteelle on todella tehtävä silloin, kun täällä yrityksillä ei ole enää kohta mahdollisuutta saada työvoimaa. Inhimillisesti tilanne on kärjistynyt. Ihmisten perustarpeet, asuminen ja muut sosiaaliset palvelut, päivähoito ym., kaatuvat mahdottomuuteen. On pakko ratkaista sosiaaliset ja asuntopoliittiset kysymykset rakenteellisesti eli aluepolitiikalla ennen pitkää. Tässä suhteessa toivoisin, että se tapahtuisi jo yritystenkin toimesta, sanotaan normaalilla arkipäiväisellä kantapäähakemuskella, ettei katastrofin kautta.

Ei voi olla pitkään järkevä se tilanne, jossa kustannukset riistäytyvät, asuntopoliittikka kärjistyy, Lahdesta tuodaan linja-autolla työvoimaa, viedään illalla pois. Tässä suhteessa minusta on erittäin hyvä myös se, mitä budjetissa on kirjattu, eli ensi vuonna — aluepoliittisen neuvottelukunnan keskustelujen pohjalta muuten — aiotaan pääkaupunkiseudun yritysten kanssa pitää tiiviimpää yhteistyötä kauppa- ja teollisuusministeriön, sisäasiainministeriön ja asianomaisten viranomaisten toimesta työryhmän muodossa. Kun yritys laajentaa, pyritään porkkanoilla ja asiallisella yhteydenpidolla vaikuttamaan siihen, että se laajentaa muualle maahan. Tältä osin tullaan tarvitsemaan juuri tämäntyyppisiä konkreettisempaa toimintaa, ettei pelkästään tehdä keskiarvolakeja.

Yritystukilaki merkitsee, toisin kuin täällä todettiin, paljonkin parannusta sikäli, että siinä otetaan esimerkiksi avainhenkilön palkkauskysymykset esille yhtenä esimerkkinä, samoin se, että ykkös- ja kakkosvyöhykkeen, joista nyt keskustapuolueen erityisesti pitäisi olla tyytyväinen, tukea voimakkaasti vahvistetaan, ja se, että kolmannen ja neljännen vyöhykkeen varsinkin korkean teknologian investoinnit ovat myös tukiratkaisussa mukana. Se on myönteistä, koska ei voida ajatella niin pelkistettyä aluepoliittista ja koko maan rakentamistilannetta, että pääkaupunkiseudun vaihtoehto on vain Lappi. On kasvukeskuksia, 8—10 %:n työttömyydestä kärsiviä teollisuuskaupunkeja maassa, joiden kasvuedellytysten hyödyntäminen on nyt myös tärkeätä tässä tilanteessa, tämän lainsäädännön avulla.

Täällä ed. Pokka kiinnitti huomiota asiaan, josta tein jo kesäkuussa eduskuntakyselyn ministeri Suomiselle, ja se on tässä yhteydessä

yritystukilain tuen osalta syytä vielä tuoda esille ja toistaa. Yritystukilain käytännön soveltamista säädellään alempiasteisilla säädöksillä eli kauppa- ja teollisuusministeriön toimesta. Kyllä täytyy edellyttää, että tässä yhteydessä kokonaisuus ja myös ministeriöiden välinen yhteinen ajattelu vastaa aluepolitiikan sisältöä.

Maaliskuinen ja myöhemmin sitten kesäkuussa investointiavustukset puolittava ministerin kirje teollisuuspiireille oli todella elinkeinopoliittikan ja aluepolitiikan uskottavuuden kannalta vakava takaisku. Yritykset, jotka loppuvuodesta halusivat teollisuuspiirien alkuvuoden tietojen mukaan investoida, jäivät jopa puolta pienempiin yritystukiin kuin alkuvuoden vastaavat yritykset. Tämä ei ole millään tavalla perusteltavissa. Jos lähdetään siitä, että 630 miljoonaa markkaa toki voimakkaan investointibuumin rattaisiin lisäbudjetiteineen rahaa annettiin, olisi pitänyt nähdä tilanne alkuvuodesta niin, että olisi määritelty perusteet koko vuodelle mahdollisimman yhtenäiseksi. Erityisesti olisi välttytty suurten, joka tapauksessa toteutettavien investointien automaattisesta rahoituksesta. Suurteollisuuden piirissä varsinkin hyvin nopeasti lypsettiin automaattisesti tätä tukea. Tuki olisi pitänyt suunnata erityisesti kehitysalueiden korkean teknologian uusia työpaikkoja todella tuella tuoviin yrityksiin.

Joka tapauksessa aluepolitiikkaa on tarkasteltava kokonaisuutena, ja siinä on monia osia, ei pelkästään tämä lainsäädäntö, joka toki parannusta tuo. Täytyisi myös katsoa sitä, että mm. kuljetustukilainsäädäntö tulisi omalta osaltaan laajenemaan joustavammin tukemaan aluepolitiikkaa ja mm. raaka-aineiden kuljettaminen kehitysalueille on hyvä avaus, ja moni muu lain sisältämä asia on myönteinen. Mutta se on negatiivista, että päinvastoin kuin neuvottelukunta, jonka puheenjohtaja ed. Järvenpää on, me lausuimme, että kuljetustuki tulisi olla myös metsäteollisuudelle sama, kuin nykyinen tapa on. Nyt ilmeisesti valmistellaan kuljetustuen pienentämistä 30 %:lla metsäteollisuudelta.

Toki myönnän, että kuljetustuki suuntautuu pääasiassa suuriin yrityksiin ja noin 70 %:sti metsäteollisuuteen. Mutta ei ole sellaista kompensatiovaihtoehtoa Itä- ja Pohjois-Suomen metsäteollisuudelle, jolla kuljetustuen poistuma otettaisiin huomioon. Kuitenkin kuljetustuki on se tuen muoto, jolla alennetaan kehitysalueen elinkeinoelämälle keskimääräistä pitemmistä kuljetusmatkoista aiheutuvia lisäkustannuksia.

Näin ollen tässä vaiheessa uusia avauksia ja teknologista tuotantotasoaan kehittävälle Itä- ja Pohjois-Suomen metsäteollisuudelle se on hyvin merkittävää. Myös on tärkeätä, että otetaan huomioon se, että rautatieverkosto, joka on aluepoliittisesti hyvin tärkeä, pidetään kunnossa myös kuljetustuen suuntaamisella rautatielaitokseen päin erityisesti raskaissa metalli- ja konepajateollisuuden kuljetuksissa.

Täällä ei ole puhuttu maaseutupoliitikasta. Se on hyvin olennaista aluepolitiikkaa ja tämän hallituksen toimesta panostetaan muun muassa liittämiselinkeinojen puolelle. Toivottavasti myös maataloustulolain uudistamisella pyritään tukemaan maaseudun elinvoimaa tilakohtaisemmalla, oikeudenmukaisemmalla tukijärjestelmällä. Mutta tärkeää on myös muistaa se, että palvelut, erityisesti valtion palvelut, haja-asutusalueilla ja kehitysalueilla on turvattava. Meillä on se ongelma, että niin postilta, VR:ltä kuin vastaavilta muilta laitoksilta herkästi taitavat unohtua työllisyyslainkin velvoitteet ja aluepoliittinen tarkastelukin jää. (Ed. Knuuttila: Se on perustuslain vastaista!)

Liikenneministeriön sijasta erityisesti sisäasiainministeriön aluepoliittisten viranomaisten pitäisi pystyä vaikuttamaan varsinkin valtion palvelujen karsimistilanteisiin sillä tavalla, että voidaan kokonaisuutta paremmin tarkastella. Tähän liittyy myös tietysti kaikkien välillisten tuotantokustannusten, puhelinkustannusten ynnä muiden, kohtuullistaminen. Muun muassa kaukopuhelumaksujen alentaminen ensi vuoden budjetissa on hyvin tärkeä asia, ja myös erityistukijärjestelyjen joustavuus, edelleen lääkekaappirahat budjetissa elinkeinopoliittisiin vaikeuksiin. Ne ovat hyvin tärkeitä lisiä. Mutta todella kaipaisi — varsinkin yritystukilain soveltaminen KTM:n piirissä minusta sitä edellyttää — laajempaa myös ministeriöiden välistä tarkastelua. Kun pääkaupunkiseudulle luodaan ministeriöiden välinen työryhmä todella vaikuttamaan terveempään yritystoimintaan ja sen siirtymiseen muualle, millä välillisesti voitaisiin myös ratkaista osaltaan pääkaupunkiseudun vaikeata kysymystä, tätä tarkastelua tullaan vaatimaan muuallakin aluepolitiikkaa sivuavilta osiltaan.

Myös toivoisin, että erityisesti Itä-Suomen, aina Kuusamosta Pohjois-Karjalaan ja Kuopion lääniinkin saakka, esillä oleva Neuvostoliiton-kauppa ja erityisesti Neuvosto-Karjalalle avautuva rajakauppa otettaisiin myös sillä tavalla aluepolitiikassa huomioon, että Itä-Suo-

men yhteisyritys ynnä muut yhteistyömuodot olisivat aluepoliittisen tuen piirissä. Se olisi varsin tärkeä asia tilanteessa, jossa myös Neuvostoliiton kanssa kauppaa ovat pyrkimässä tekemään erityisesti Keski-Euroopan maat. Tässä suhteessa myös oman maamme työllisyyspolitiikkaa aluepolitiikan rinnalla voitaisiin pitemmällä tähtäimellä varmistaa.

Herra puhemies! Minusta valmistelu aluepoliittisessa neuvottelukunnassa ja muun muassa sen lausunnon valmistelu toimenpidelakijaostossa osoitti, että päinvastoin kuin julkisessa keskustelussa, lähinnä keskustapuolueen toimesta, on annettu kuva, se oli hyvin yhteistyöhakuista, toisten rakentavia ehdotuksia arvioitavaa. Esimerkiksi äänestyksiä ei juurikaan, ainakaan tällä muistamalla, edes neuvottelukunnassa ollut, saati jaostossa. Minusta vastaavanlaisen huolen tämän maan tasapainoisesta kehityksestä, pääkaupunkiseudun ongelmista, työttömyydestä ja palvelujen ongelmista kehitysalueilla sekä tämän yhteisen haun ja yksimielisyyden täytyisi näkyä myös eduskunnassa, kun käsittelemme tätä lakia ja mietimme jatkoa. Jatkotyötä tarvitaan. Muun muassa kuljetus- ja yritystukilaki eivät ole valmiita. Tarvitaan joustavuutta reagoida ongelmiin, tarvitaan myös sitä, että politiikan ja oppositioaseman takia ei kuitenkaan niitä arvokkaita hedelmiä ja yhteistyötöitä kovin arvottomana pidettäisi.

Ed. Valli: Herra puhemies! Holkerin hallitus pyrkii hallitsemaan rakennemuutosta. Tätä sanaahan on pidetty kirosanana siellä, missä lauletaan edelleenkin: ”mikään ei muuttua saa”. Nämä manaukset eivät kuitenkaan ole estäneet eivätkä estä nytkään rakennemuutosta, sillä sitä tapahtuu aina silloin, kun yhteiskunta elää. Hallitus on reagoinut kiitettävän nopeasti aluepolitiikan muuttuneeseen tilanteeseen. Sehän aikaisti vuodella uusia aluepoliittisia lakeja, joista nyt yritystukilaki on tänään lähete-keskustelussa. Nopea liikkeelle lähtö Ben Johnssonin tavoin on kunniaksi hallitukselle. Mielenkiintoista onkin kuulla, moittiiko pelkästään menneisyyteen jähmettynyt oppositio tätä.

Ed. Pokka puheenvuoronsa lopussa viittasi myönteisellä tavalla siihen pyrkimykseen, jota nyt on yritetty rakentaa. Eli myös täällä pääkaupunkiseudulla olevien yritysten tulisi nähdä, mikä koulutetun työvoiman määrä vielä kehitysalueilla on. On muistettava, että pahin muutoliike 70-luvun alkuvuosina, imi peräti noin 18 % kehitysalueitten työvoimasta. Nyt parin

viimeisen vuoden aikana luku on ollut vain kolmasosa siitä, mutta mikä pahinta, se on ollut juuri parhaan väestöaineksen muutto. Siksi aluepoliittisten lakien aikaistaminen on todella ollut erittäin merkittävä toimenpide. Lakiesitys ei tuo kovin paljon uutta aluepolitiikan sisältöön. (Ed. Kietäväinen: Ei todellakaan!) Entiset eväät kelpaavat, ed. Kietäväinen, sillä raha ja yhteiskunnan kustantama kehittämistuki ovat olleet ratkaisevia jo nykyistenkin lakien aikana. Ed. Kietäväinen voisi hyvin tutustua lakiesityksen perusteluihin, joissa todetaan, miten on saatu mittava määrä, 57 000 uutta työpaikkaa rakenteellisesta työttömyydestä kärsivälle kehitysalueelle. Jos ed. Kietäväinen pitää nykyistä ja tulevaa käytäntöä täysin vanhentuneena, niin hänen pitäisi ilmeisesti poistaa nuo kaksi edellä mainittua perustekijää. Sitäkö hän haluaa ja sitäkö Suomen keskusta haluaa. (Ed. Kietäväinen: Ei, vaan tehokkaampaa aluepolitiikkaa!)

Aluepolitiikan soveltamisessa on kuitenkin myös havaittu eräitä epäkohtia, jotka ovat härttäneet melkoista arvostelua. Yritystukea on myönnetty sellaisille yrityksille, jotka ovat muun muassa jättäneet veronsa ja sosiaaliturvamaksunsa maksamatta, ja teollisuuspiirien kontrolli on ollut kovin vähäistä. Toivottavasti tässäkin suhteessa ministeriön sisällä tapahtuu selvää parannusta.

Hallituksen esitys lisää aluetuen valikoivuutta. Se onkin mielestäni aivan oikea linjanveto, sillä tukitoimenpiteitä ei pidä puristaa yhdenmukaisuuden pakkopaitaan. Tukihan porrastetaan vyöhykejaon ja tukialueiden mukaan ja on hyvinkin merkittävä yrityksen aloittaessa toimintaansa.

Niin ed. Pokka kuin ed. Rajamäkin ovat puuttuneet täällä siihen tilanteeseen, joka nyt kehitysalueilla vallitsee sen takia, että siellä on syntynyt todella investointibuumi, investointisuma. Kauppa- ja teollisuusministeriössä on tällä hetkellä avustusanomuksia noin 1 600 miljoonan markan edestä. Täällä on arvosteltu sitä periaatetta, että avustuksia on myönnetty jopa laissa määrättyjen alarajojen allekin. Se on ollut ministeriltä tietoinen valinta. Hän on lähtenyt siitä, että pyritään jakamaan aluepoliittista rahaa kaikille yritystutkimuksen mukaan elinkelpoisille yrityksille ja katsotaan sitten tulevaisuudessa, miten niille käy. Toinen vaihtoehtoahan tietysti olisi ollut se, että olisi valittu vain parhaat päältä, parhaat alkavat yritykset, ja satsattu niille täysimääräinen käynnistys- tai investointiavustus. Se olisi johtanut kyllä siihen,

että näitä yrityksiä olisi syntynyt perin, perin vähän. Vapaaseen kilpailuun uskovana pitäisin aivan selvänä sitä, että ministeri Suomisen valitsema linja on ollut aivan oikea. Kilpailu näyttää, mitkä näistä nyt liikkeelle lähteneistä ovat elinkelpoisia.

Kasvukeskusajattelu liittyy myös valikoivuuteen. Siksi on hyväksyttävä, että kolmannen ja neljännen perusvyöhykkeen tukialueella myönnetään käynnistys- ja investointiavustusta lähinnä vain alueen elinkeinorakennetta tai yritysten teknistä ja tuotannollista tasoa parantaviin hankkeisiin sekä aloittaviin yrityksiin. Normaali yrityksen laajentamishankkeet jäävät yrityksen omalle kontrolle. Keskustapuolueen puoleltahan on tästä asiasta tässä salissa tänään esitetty hyvinkin ristiriitaisia näkemyksiä. Korostan kuitenkin sitä, että tämä järjestelmä takaa tuotekehittelyn sijoittamisen sinne, missä on riittävää tutkijavoimaa, sitä kriittistä aivo-massaa, joka pystyy luomaan uutta. Näin voidaan myös yrityspalveluja luoda sinnekin, missä niitä ei vielä tällä hetkellä ole. Nythän esimerkiksi valtaosa atk-yrityksistä on Helsingin työssäkäyntialueella. Tämä yritystukilain muutos antaa paremmat mahdollisuudet myös tämäntyyppisten yritysten syntymiseen niin kolmannelle kuin neljännellekin vyöhykkeelle ja sitä kautta ykkös- ja kakkosvyöhykkeiden hyväksi.

Budjetin lähetekestustelussa jäin ihmettelemään edustaja, puoluesihteerä Seppo Kääriäisen perin kielteistä suhtautumista tällä hetkellä vielä lapsipuolen asemassa olevien kehittämisavustusten lisäämiseen. Onko edelleenkin niin, että keskustan kunnallispolitiikoille riittävät peltihallit ja niissä kääntymässä käyvät yritykset? Eikö meillä ole näistä kylmistä halleista jo ihan riittävästi kokemuksia? Lakiesityksen perusteluista käy varsin hyvin selville, miksi juuri kehittämisavustusten osuutta on lisättävä. Olen ed. Pulliaisen kanssa täysin samaa mieltä, että juuri aivopääoman hankkimiseen ja taitotietotason kohottamiseen on todella uuden lain puitteissa satsattava ihan eri tavalla kuin ennen.

Siksi kokoomuksen mielestä näin valittu linja on oikea, sillä johdon taitavuus niin markkinoinnin kuin tuotekehittelyn vetäjinä takaa parhaiten yritysten menestymisen. Korostaisin myös sitä, että yritystukilaissa myös työntekijöiden ja muun henkilökunnan merkitys kasvaa, kun kehittämisavustus mahdollistaa entistä paremmin yrityksen avainhenkilöstön palkkaamisen. Ed. Pokka ei näköjään ollut tutustunut lakiesitykseen, kun hän väitti, että tällaista mah-

dollisuutta ei ole otettu huomioon. Avainhenkilöstön tarvehan tulee varsin usein eteen, kun pienyritys kasvaa ja alkaa tarvita entistä enemmän eri tehtäviin erikoistunutta henkilöstöä. Euroopan yhdentymisen tuoma haaste pystytään siten ottamaan paremmin vastaan, koska aluepolitiikassakin on lähdettävä siitä, että ei tuoteta vain kotimarkkinoille omaan kylään tai omalle paikkakunnalle, vaan markkina-alue on jo tällä hetkellä paljon, paljon laajempi eikä tulevaisuudessa rajoja juuri tunnetaakaan.

Hallituksen esitys korostaa entisiä lakeja voimakkaammin juuri yritysten kilpailukyvyyn kehittämisen merkitystä. Pelkkiin työpaikkoihin tuijottaminen jää taka-alalle. Tällä hetkelläkin on tilanne se, että ei ole välttämättä vaadittu työpaikkojen lisäämistä, jos yrityksen tekninen ja tuotannollinen rakenne on avustuksen avulla saatu selvästi paranemaan.

Tässäkään ei tietysti voida mennä loputtomiin, korvata kaikkia työntekijöitä roboteilla, mutta joka tapauksessa voidaan kuitenkin edetä tähän suuntaan. Ehkäpä tälle muulle toiminnalle löytyy sitten omat veromuotonsa. Tällä tavalla menetellen pysytään yhä paremmin mukana yhä kovenevassa kilpailussa. Näen tässä lakiesityksessä erittäin merkittävänä juuri sen, että yrityksen tietotason nostaminen tuen perusteena vihdoin pääsee omaan arvoonsa.

Hallituksen esitys merkitsee myös nyky aikaisten palveluelinkeinojen tukemista. Siten voimakkaasti myös kehitysalueella lisääntynyt toimialarationalisointi saa ilmaa alleen, kun suuryritykset keskittyvät hoitamaan vain varsinaista alaansa ja ostavat oheispalvelunsa paikkakunnalta, mikäli siellä niitä on. Tällaisen peruskuorman syntyminen parantaa selvästi yrityspalvelujen syntymistä, joten siitä hyötyy koko paikkakunta. Sen elinkeinorakenne monipuolistuu. Tässäkin mielessä hallituksen esitys osuu sopivaan saumaan.

Herra puhemies! Yritystukilakiesitys liittyy niihin muihin lakeihin, joilla hallitus parantaa kehitysalueiden elinkeinoelämää ja jotka jo nyt luovat uskoa ja yritteliäisyyttä sinne, missä työttömyys on pahin. Mehän näemme jo tämän myönteisen kehityksen merkit. Työllisyys on parantunut selvästi. Muun muassa Kainuussa on tällä hetkellä 1 000 työtöntä vähemmän kuin vuosi sitten ja työttömyysprosenttikin on saatu putoamaan huomattavan alas, niin että eletään niissä lukemissa, jotka olivat voimassa vuonna 1975.

Ed. Kietäväinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Valli heitti useitakin heittoa keskustan suuntaan. On syytä muutamalla kommentilla niihin vastata. Ensinnäkin aluepolitiikan osalta olen siitä ed. Vallin kanssa täysin samaa mieltä, että aluepolitiikassa ei juuri mitään muutu. Siinä mielessä hallitusta täytyy onnitella että aikanaan luodut aluepolitiikan peruslinjat säilyttävät kutakuinkin entiset asemansa. Näitä peruslinjojahan keskusta oli aikanaan rakentamassa.

Nyt on kuitenkin niin, kun kritiikkiä on tahtomamme osoitettu, että olemme olleet huolisamme siitä, että nyt tarvittaisiin uusia, tehokkaita toimenpiteitä sen takia, että ed. Vallikin on varmasti huomannut, että väestön keskittyminen on voimakkaasti kiihtymässä. Tämän vuoden ensimmäisen puoliskon tiedot tietävät kertoa, että esimerkiksi pääkaupunkiseudun väestönlisäys alkaa olla huippuluokkaa ja monet erityisesti maaseutuvaltaiset alueet, mutta myös esimerkiksi kokonaiset läänit kuten Kymen ja Mikkelin lääni ovat lisääntyvässä määrin menettämässä väestöä. Valitettavasti tällaisiin kehittämistarpeisiin tämä aluelakiuudistus ei riittävästi mielestämme vastaa.

Toinen kysymys on se, miten yleensä hallituksen politiikka suhtautuu alueelliseen tasa-arvoon. Kysymys on laajempi kuin pelkästään aluelakeja koskeva. On todettava se, että tierahojen osalta on tapahtumassa selvästi alemmanasteisen tiestön heikkeneminen. Kunnallistalouden osalta kiristetään kuntien taloutta. Esimerkiksi ed. Vallin omassa maakunnassa tapahtuu monen kunnan talouden kiristymistä. Maaseuturahoitus heikkenee ja niin edespäin. Kyllä tämäkin täytyy ottaa huomioon, kun puhutaan hallituksen aluepolitiikan linjasta ja sen tehokkuudesta.

Ed. Siuruainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Valli ihasteli Kainuun työttömyyden laskua. Kannattaisi muistaa, mistä se johtuu. Ensimmäinen tekijä on poismuutto alueelta ja toinen on työllisyyslain erilaiset temput, joilla pitkäaikaistyöttömyyttä ei ole ratkaisevasti pystytty sielläkään parantamaan.

Toinen asia, mihin haluan puuttua tässä vielä, on yritystoiminnan tuen kokonaisuus sikäli, että meidän täytyy muistaa, että kehittyneimmille yrityksille on VTT:n, Tekesin ja monien muiden rahoitusjärjestelmien kautta tulossa varsin mittavat kehityspanokset ja se laki ja ne tuet, mitä täällä nyt käsitellään, koskevat ylei-

simmin juuri niitä alkavia pieniä, hyvin vaikeissa olosuhteissa työskenteleviä yrityksiä, joitten aloituksesta ja kehityksestä pitää myös pitää huoli.

Edelleen ed. Valli otti esille peltihallit koh- tuullisen halveksivaan sävyyn ja siellä kääntyvät yritykset. Meillä täytyy muistaa, että maan eri puolilla kehitysasteet ovat hyvin erilaisia. Me tarvitsemme joittenkin kuntien alueella vielä peltihalleja, jotta siellä aloittavat pienet yritykset saisivat jonkinlaisen työskentelypaikan, koska rahoitus tällä hetkellä omien tilojen rakentamiseen ei riitä. Me tarvitsemme korkeaa teknologiaa ja kehitystä, mutta me tarvitsemme myös peltihalleja.

Ed. Valli (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vastauksena ed. Siuruaiselle korostaisin sitä, että esimerkiksi Kainuussa työllisyys- tilanteen parantuminen ei suinkaan riipu yksinään muuttoliikkeestä tai työllisyyslain toteutamisesta sillä alueella, mutta siellä on jo tällä hetkellä elokuun loppuun mennessä saatu kauppa- ja teollisuusministeriön toimenpiteitten avulla yli 350 uutta, pysyvää, nykyaikaista työpaikkaa. Sillä on todella merkitystä, koska ne eivät ole sitä kannettua vettä niin kuin työllisyyslain luomat työpaikat.

Ed. Kietäväinen voisi tutustua myös hallituksen perusteluihin siitä, mitkä kunnat hyötyvät ja mitkä menettävät hallituksen budjettiehdotuksen yhteydessä.

Ed. Nordman: Puhemies, talman! Vårt land förtjänar ett bra vitsord för sin utvecklingsområdespolitik på 1970-talet. Den erfarenheten representerar jag själv. Med hjälp av nya regionalpolitiska stöd, en aktiv industrialisering och en expansiv offentlig sektor stoppade man då en kraftig och ensidig flyttningsrörelse från landsbygden, främst till södra Finland och till Sverige. När vi igen har en befolkningstillväxt som är nästan helt koncentrerad till Nyland liksom huvudparten av de nya arbetsplatserna som kommer till, krävs det igen en modig regionalpolitik för att bryta utvecklingen.

Strukturförändringar är naturligtvis nödvändiga, men målet måste också nu vara att åstadkomma en jämlik utveckling i landet. Det här kräver vilja och handlingskraft av regeringen och riksdagen. Hittills har obalansen bara förstärkts.

I diskussionen och också i praktiskt handlande görs regionalpolitiken ofta till en dragkamp,

där man tar från varandra. I själva verket bör regionalpolitiken syfta till att mobilisera människor, företagsamhet och regioner till att åstadkomma mera tillsammans och sammanlagt.

Det är ett oundvikligt faktum att företagens beslut bestäms av ekonomiska faktorer. Att uppmana företag att fatta lokaliseringsbeslut med hänsyn till samhällsansvar ger inte mycket resultat och är att angripa symptom snarare än orsak. För att åstadkomma en mera balanserad regional utveckling med företagens hjälp måste villkoren för företagsamhet i regionerna ändras.

I ramlagen för regionalpolitiken betonas hur viktig utbildningen, framför allt högskoleutbildningen och forskningen är, liksom tekniken och kommunikationsnätet är för utvecklingen i en region. I fråga om sådana grundläggande förutsättningar måste eftersläpande regioner rustas upp med statens hjälp.

Men eftersom den pågående strukturomvandlingen gynnar redan välutvecklade regioner och orter behövs det speciella förmåner, såsom i den här aktuella lagen om regionalt stödjande av företagsverksamheten för att uppmuntra företagsverksamheten i u-områdena.

Puhemies! Maamme päätöksentekijät ja vaikuttajat ansaitsevat kiitoksen 70-luvulla harjoitetusta kehitysaluepolitiikasta. Sellaista kokemusta edustan itse. Kun väestönkasvu jälleen on lähes kokonaan keskittynyt Uudellemaalle samoin kuin pääosa syntyvistä uusista työpaikoista, kehityksen muuttamiseksi tarvitaan uudelleen rohkeaa aluepolitiikkaa. Tietenkin rakennemuutokset ovat välttämättömiä, mutta tavoitteena tulee edelleenkin olla koko maan tasapuolinen kehittäminen. Tähän tarvitaan hallituksen ja eduskunnan tahtoa ja toimintakykyä. Tähän saakka epätasapaino on vahvistunut.

Hyvin tunnettu tosiasia on, että yritysten päätöksentekoa ohjailevat taloudelliset seikat. Yritysten kehottaminen sijainninhajauspäätösten tekemiseen yhteiskunnallisen vastuun huomioon ottaen ei ole kovin tuloksia tuottavaa. Sen tiedämme kokemuksista, ja kysymys onkin pikemmin oireisiin kuin syihin puuttumisesta. Tasapainoisen kehityksen aikaansaamiseksi yritysten avulla toiminnan edellytyksiä eri alueilla on muutettava.

Käynnissä oleva rakennemuutos suosii jo hyvin kehittyneitä alueita ja paikkakuntia, ja nyt tarvitaankin erityisetuja tämän tuotantotoimin-

nan alueellisesta tukemisesta annetun lain mukaisesti yrittäjyyden kannustamiseksi kehitysalueilla.

Det är inte speciellt stora anslag som med hjälp av den här lagen pumpas in i utvecklingsregionerna. Enligt budgetförslaget får nya bidrag beviljas till högst 600 miljoner mark, mot sammanlagt 630 miljoner mark i år. Någon reell ökning har nog inte skett under de senaste tio åren med hjälp av den här lagstiftningen. I förhållande till företagens egna satsningar är anslaget mycket litet. Men för nystartande företag och enskilda näringsidkare är denna stödform ingalunda betydelselös. Det bestyrks av att antalet ansökningar igen växer kraftigt.

Enligt det här lagförslaget kommer närmare principiella anvisningar för hur bidrag skall beviljas genom statsrådsbeslut. Men även handels- och industriministeriet kan ge industridistrikt anvisningar för enhetlig behandling av bidragsärenden. Det här innebär att ett enskilt ministerium och en enskild minister kan urvattna de regionalpolitiska stöden och egentligen har vi en sådan erfarenhet redan. I Vasa län liksom på annat håll har företagare tvingats nöja sig med den lägsta procentsatsen med hänvisning till handels- och industriministeriets direktiv.

Jag tycker att dylika regler inte rimmar med lagens anda. Riksdagen utgår ifrån att företagare skall kunna få mera eller mindre inom den procentgaffel som finns inskriven i lagen, beroende på ansökningsgrunderna.

Ett sådant här handlande att minimibidrag beviljas när anslaget börjar ta slut, att man inför en sådan regel att nu beviljas bara ett minimibidrag i fortsättningen, innebär även olika behandling av sökandena. Ansökningar som lämnas in i ett tidigare skede kan få högre procenter, i ett senare skede den lägsta procenten alltså.

Den här lagen innebär inte så stor överföring till utvecklingsområdena att den skall urvattnas på lägre nivå. Det behövs snarast större stöd för att balansen skall förbättras. Arbetsfördelningen, den här kompetensfördelningen mellan riksdagen, statsrådet och handels- och industriministeriet bör ägnas uppmärksamhet i utskottsbehandlingen.

Tämän lain avulla ei panosteta suuria määrärahoja kehitysalueille. Budjettiehdotuksen mukaan uusia avustuksia saataisiin myöntää enintään 600 milj. mk ensi vuonna määrän ollessa

tänä vuonna yhteensä 630 milj. mk (Ed. Rajamäki: Lisäbudjetin jälkeen!) lisäbudjetin avulla. Reaalikasvua ei ole tapahtunut viimeisen kymmenen vuoden aikana, ja suhteessa yritysten omiin panostuksiin määräraha on todella hyvin pieni. Mutta uusille yrityksille ja yksittäisille elinkeinonharjoittajille tämä tukimuoto ei suinkaan ole merkityksetön.

Lain uusiin periaatteisiin voin yhtyä, mutta miten niitä sitten tullaan soveltamaan? Minä kysyn sitä, niin kuin täällä jotkut aikaisemminkin. Perusteluissa lausutaan, että lakiehdotukseen sisältyvien muutosehdotusten taloudelliset vaikutukset riippuvat olennaisesti alemmanasteisilla säädöksillä annettavista soveltamisohjeista. Mikäli ehdotettuja muutoksia sovelletaan melko suppeasti, myöntämisvaltuuden tarve vastaisi enintään nykyistä tasoa. Ei hyvältä näytä.

Tarkeimmat avustusten myöntämisessä noudatettavat periaateohjeet annetaan valtioneuvoston päätöksellä, mutta myös kauppa- ja teollisuusministeriö voi antaa teollisuuspiireille avustusten yhtenäisen käsittelyn kannalta tarpeellisia määräyksiä, ja huonoja kokemuksia meillä jo on tällaisista valtuuksista. Vaasan läänissä, kuten muuallakin, yrittäjät ovat joutuneet tyytymään pienimpään prosenttimäärään, kun on viitattu kauppa- ja teollisuusministeriön antamiin ohjeisiin.

Tällaiset säännökset eivät ole sopusoinnussa lain hengen kanssa. Eikö lakia säätävä eduskunta lähde siitä, että yrittäjän tulee voida saada joko enemmän tai vähemmän hakemusperusteista riippuen lakiin kirjoitetun prosenttihaarukan rajoissa? Menettely minimiavustusten myöntämisessä määrärahan alkaessa loppua merkitsee myös hakijoiden erilaista kohtelua.

Minusta eduskunnan, valtioneuvoston ja kauppa- ja teollisuusministeriön työnjakoon tulee kiinnittää tätä taustaa vasten huomiota valiokuntakäsittelyssä.

Den här lagen med startbidraget kan betyda märkbar hjälp till arbetskraftsintensiva företag. Men det borde kombineras med graderade socialskyddsavgifter till u-områdenas förmån.

När företag kunde lockas till utvecklingsområdena på 1970-talet i ganska stor omfattning, även från Sverige, fäste företagen stor vikt vid de fria avskrivningsmöjligheterna. Den rätten bör bibehållas i det här sammanhanget. Vi vet att industrianläggningar inte stiger i värde på samma sätt i utvecklingsområdena som i träng-

sel-Finland, snarare sjunker förmögenhetsvärdet och det kan rentav vara svårt att avyttra dylika anläggningar. I utvecklingsområdena vill vi naturligtvis i första hand försöka uppbringa en egen lokal företagsamhet. Men det är ingen lätt uppgift att åstadkomma tillräckligt mycket i den vägen och tillräckligt snabbt och det är nog realistiskt att medge att det framför allt på landsbygden behövs hjälp av företag som kommer från annat håll för att sysselsätta befolkningen under kommande år. Företag som brottas med arbetskraftsbrist i huvudstadsregionen bör därför uppmuntras att flytta bl.a. med hjälp av den här lagstiftningen. Människorna och arbetskraften i utvecklingsområdena är nog en växande resurs, så bör vi se den när efterfrågan ökar. Men en intressant och viktig fråga är: Vad sker i utvecklingsregionerna om grannlandet Sverige från 1990-talets början behöver låt säga 100 000 människor i industrin och inte kan rekrytera den här arbetskraften inom sina egna gränser? Om inte flera arbetsplatser åstadkoms i vårt eget land i utvecklingsområdena betyder det nog emigration som jag ser det, och en omfattande emigration.

Herra puhemies! Tämä laki, erityisesti käynnistysavustus, voi merkitä tuntuva apua työvoimavaltaisille yrityksille. Avustus pitäisi kuitenkin yhdistää kehitysalueita suosivaan sosiaaliturvamaksujen porrastamiseen. Kun yrityksiä voitiin houkutella kehitysalueille 1970-luvulla myös esimerkiksi Ruotsista, ne kiinnittivät suurta huomiota vapaisiin poistomahdollisuuksiin. Tämä oikeus tulee säilyttää.

Tosiasiaan on, ettei teollisuuslaitosten arvo kohoa samoin kuin ruuhka-Suomessa, ja niitä voi olla jopa suorastaan vaikea myydä. Kehitysalueilla haluamme ensisijaisesti saada aikaan omaa paikallista yritystoimintaa. Tietenkään ei ole helppo tehtävä saada riittävästi aikaan ja riittävän nopeasti. Realistista onkin myöntää, että apua tarvitaan erityisesti maaseudulla ulkopuolisilta yrityksiltä väestön työllistämiseksi lähivuosina. Pääkaupunkiseudulla työvoimapolun kanssa kamppailevia yrityksiä tuleekin kannustaa muuttamaan mm. tämän lainsäädännön avulla. Ihmiset, kehitysalueiden työvoima, ovat siis minusta todella kasvava resurssi kysynnän kasvaessa.

On syytä kysyä, mitä tapahtuu kehitysalueilla, jos naapurimaamme Ruotsi 1990-luvun alkuvuosina tarvitsee, sanokaamme nyt 100 000 ihmistä teollisuuteensa eikä pysty rekrytoimaan

tätä työvoimaa omien rajojensa sisäpuolelta. Epäilen, että jos työpaikkoja ei luoda lisää kehitysalueillamme, se johtaa suureen maastamuuttoon.

Herra puhemies! Eduskunnan tehtävänä on huolehtia, ettei tätä lakia voida vesittää.

Talman! Jag anser att det är angeläget att man i riksdagens behandling av det här lagförslaget ser till att den här lagen inte kan urvattnas i den praktiska tillämpningen.

Ed. Kääriäinen: Herra puhemies! Täällä sosialidemokraattien ja kokoomuksen edustajat Järvenpää ja Rajamäki etunokassa ovat kehuskelleet nykyisen hallituksen aluepolitiikkaa. Haluan sanoa edustajakollegoille: Muistakaa, että edelleenkin ainakin kaksi kolmasosaa työpaikoista syntyy pääkaupunkiseudulle, ainakin se määrä. Minulla on se kuva, että lukumäärä on jonkin verran suurempikin. Se kertoo, että aluepolitiikan perspektiivi on todella muuttunut, ja kuva on aika pahasti päässyt synkentymään viimeisten aikojen kuluessa.

Kokoomuksen ja SDP:n puheenvuoroista kuvastuu, että nämä pääpuolueet hallituksessa eivät halua tunnustaa aluepolitiikan perspektiivin muutosta. Se on valitettava ja surkea asia.

Yritystoiminnan aluetukilain merkitys ja vaikutukset riippuvat tietysti olennaisesti alemmanasteisista säännöksistä ja soveltamisohjeista, kuten täällä on varhemmin todettu. Kun näin on, ei lain vaikutuksista pidä kehitysalueilla liioja toivoa.

Hallitukselta puuttuu kokemusten ja tekojen perusteella nimenomaan tahtoa, mutta myös kykyä harjoittaa väkevää ja määrätietoisesti tuloksiin pyrkivää aluepolitiikkaa. Hallituksen alkuaikojen hokema rakennemuutoksen hallinnasta on tosiasiaa vaihtunut käsien pystyyn nostamiseksi. Rakennemuutos velloo, miten velloo. Väki saa ilman perusturvan kehittämistä pudota hyvinvointiyhteiskunnan pintakiillon kuiluihin ja muuttaa lähinnä etelän keskusten jo ennestään sietämättömän pitkiin asunto- ja palvelujonoihin. Köyhä on Helsingissä ehkä vielä köyhempi kuin kehitysalueella.

Hallituksen tahtoa tehokkaan aluepolitiikan harjoittamiseen kuvaa esimerkiksi, että kauppa- ja teollisuusministeriö on tänä vuonna alittanut useissa tapauksissa lakisääteiset avustusprosentit esimerkiksi investointiavustusten osalta. Tänä vuonna tulo- ja menoarviossa on aluepoliittisten investointi-, käynnistys- ja kehittä-

misavustusten myöntämisvaltuudeksi lisäbudjetit huomioon ottaen myönnetty yhteensä 630 milj. mk. Tällä hetkellä, kun tämä vuosi on yli puolessa välissä myöntämisvaltuus ja määrärahat ovat lopussa.

Merkittävä osa hakemuksista siirtyy ensi vuodelle, ellei rahaa saada lisää ja merkkejä tästä kasvusta ei ole olemassa. (Ed. Valli: Kyllä on!) — Ei ole, ed. Valli. — Hakemusten määrä on vuodesta 1987 kaksinkertaistunut tähän vuoteen, mutta tätä ei ole otettu huomioon myöntämisvaltuuksien mitoituksessa.

Ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksessä ehdotetaan 600 milj. mk tätä myöntämisvaltuutta, se on siis 30 milj. mk vähemmän kuin tänä vuonna ja on siis selvästi alimitoitettu. Se ei tule millään riittämään ensi vuodelle siirtyvien ja uusien hankkeiden rahoitukseen. Lisäksi pitää muistaa, että myöntämiskäytäntöä on selvästi kiristetty. Käynnistysavustus on vuoden 1988 aikana myönnetty miniminä, eikä erityisaluekorotusta ole myönnetty ollenkaan. Se on hyvin selkeä esimerkki siitä, miten nykyhallitus suhtautuu aluepolitiikkaan.

Budjettikeskustelussa valtiovarainministeri ja ed. Lahti-Nuuttila väittivät, että aluepoliittisia määrärahoja koskevat keskustan tiedot olisivat virheellisiä (Ed. Valli: Kyllä vain!) ja että aluetukimäärärahat kasvaisivat rajusti. Kuten äsken numeroilla kerroin, kasvu ei pidä paikkaansa, ei ainakaan aluepoliittisten investointi- ja käynnistämisyavustusten osalta. Lisäksi kun lasketaan yhteen Keralle ja tuotantotoimintaan osoitetut määrärahat, ne alenevat tähän vuoteen verrattuna 24 milj. mk, ja vuoteen 1987 verrattuna lasku on vieläkin enemmän, lähes 31 milj. mk. Samaa litaniaan kuuluu, että läänien kehittämishäraha on laskenut vuodesta 1987, jolloin se oli 113 milj. mk ja nyt on esitys vain 86 milj. mk.

Budjettikirjan mukaan työllisyysvaroilla työllistettävien määrä laskee ensi vuonna noin kolmen ja puolen tuhannen ihmisen verran. Vaikka huomioon otetaan valtion omat työtehtävät ja myös koulutuksen piirissä olevat työttömät, laskee näiden toimenpiteiden piirissä olevien ihmisten määrä yli 400:lla. Maatalouden kehittämisrahastoon ja nuorten viljelijöitten tukemiseen osoitettuja määrärahoja pienennetään rajusti. Maatalouden kehittämisrahastoon osoitettiin vuonna 1987 vielä sentään 435 miljoonaa markkaa, kun hallitus esittää ensi vuodelle ne paljon puhutut 300 miljoonaa markkaa. Viime vuonna tämä määräraha aleni jo 45 milj. mk. Yhteensä siis jälkeensääntö-

tä syntyy tänä ja ensi vuonna 175 miljoonaa markkaa viime vuoden tasoon verrattuna, kun budjettien kasvu samaan aikaan on ollut päälle 20 %. Nuorten viljelijöitten tuen osalta tämän hallituksen aikana määräraha on laskenut jo nimellisestikin melkein 100 miljoonaa markkaa. Tämän tapaista numeroihin perustuvaa (Ed. Valli: Puhuja vääristelee jälleen!) luetteloa, ed. Valli, numeroihin perustuvaa luetteloa aluepolitiikan vesittämisestä voi jatkaa hyvinkin pitkään, mikä siis osoittaa sen, että aluepolitiikka kautta budjettikirjan ja lakiesityksenkin on vesittymässä. Suunta on tämän hallituksen aikana aluepolitiikassa muuttunut ja muuttumassa koko ajan verisempään suuntaan aluepolitiikan perimmäistarkoituksen kannalta.

Jotta aluepolitiikan perspektiivi tulisi selväksi myös ed. Vallille, niin kerrottakoon, että nykyisellä menolla ja arvioitten mukaan seuraavan kahdeksan vuoden aikana, siis vuoteen 1996 mennessä pääkaupunkiseudulle muuttaa väkeä Tampereen kaupungin väen määrän verran, jos mikään ei muutu. Kuvitteleeko joku, että tällaisen muuttoliikkeen ja keskittymisen vallitessa täällä kyetään mitenkään ratkomaan asuntopulmaa, joka nyt jo on krooninen, voittamaton? Miten kuvitellaan Tampereen kaupungin väen tänne muuttaessa kahdeksan vuoden aikana, että palveluita voitaisiin korjata? Ei mitenkään. Se on selvä asia. Nykyinen hallitus ei ota huomioon tätä kovaa suunnan muutosta, vaan pikemminkin toimii päinvastoin aluepolitiikkaa vesittäessään. (Ed. Pekkarinen: Odottakaahan, kun galluppeja tulee!)

Aluepoliittinen neuvottelukunta, jota täällä ed. Järvenpää mainosti, hän muuten johtaa sitä neuvottelukuntaa... (Ed. Järvenpää: Se on täällä jo kertaalleen todettu, mutta ette ollut silloin paikalla!) — Minä olin paikalla ja kuuntelin ed. Järvenpään kehuskelupuheenvuoron, joka ei tosin perustu tosiasioihin. — Tämä neuvottelukunta sinällään kyllä tekee puheissaan kohtalaista työtä, ja täytyy myöntää, että myös sos.dem.puolue siinä neuvottelukunnassa on jotenkin aluepolitiikan linjoituksessa edistymisen raiteilla. Mutta se neuvottelukunta on, jos saan olla jonkun verran hävytön, melkein niin kuin Martta-kerho. (Ed. Rajamäki: Onko siellä niin paljon naisia?) Se kyllä saa puhua ja puhuikin sinänsä lämpimiä ja hyviä, mutta ei sen neuvottelukunnan linjanvedoilla ole käytännössä tässä huoneessa ja hallituksen käytännön politiikassa juuri mitään merkitystä. (Ed. Pekkarinen: Ei pidä halventaa!) — En halvennakaan,

ed. Pekkarinen, mutta ed. Pekkarinen ymmärtää kyllä varmasti huumorin, toivon ainakin niin. (Ed. Saastamoinen: Mutta ymmärtävätkö martat?)

Toivoisin, että aluepoliittisen neuvottelukunnan päätökset voisivat todella olla maan hallituksen aluepolitiikan perustana ja pohjana ja toivon, että ed. Järvenpää vaikuttaa vaikkapa ministeri Suomisen politiikkaan, kun on kysymys aluepolitiikan rahojen riittävydestä. Olette saman puolueen edustajia. Te voitte vaikuttaa ministeri Suomisen käyttäytymiseen, jotta hän voisi suurin piirtein kaksinkertaistaa aluepolitiikan määrärahoja, jotta yritykset voisivat saada hakemuksiinsa kehitysalueilla riittävät varoja. Aluepoliittinen neuvottelukunta, ed. Järvenpää, on käytännössä mennyt mailleen, jota kyllä synkästi valitan.

Ministeri Liikanen on monta, monta kertaa puhunut, ainakin omasta mielestäni, oikeaa aluepolitiikan linjanvetoa, mutta pitää valittaa, että hän ei ole kyennyt käytännössä budjetissa eikä muutenkaan toteuttamaan omia ajatuksiaan. Sanat ja teot ovat oikein synkässä ristiriidassa. Toivoisi, että kun hallituksella on ideoita pulppuava ja voimakastahtoinen valtiovarainministeri, hän ajaisi tahtonsa ja sanansa lävitse aluepolitiikan tehostamiseksi.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kävi niin kuin pelkäsin. Kysymyksessä ei ollut parlamentaarisen neuvottelukunnan jäsenen puheenvuoro, vaan se oli "Sepon sarka" Savon Sanomista. Mielestäni on erittäin masentavaa, että henkilö, joka itse on parlamentaarisen valtioneuvoston asettaman neuvottelukunnan jäsen ja sen työssä mukana, suhtautuu siihen noin väheksyen. Siellä on joka tapauksessa poliittinen mielipide ja eri puolueiden panos painopisteitä hakemassa parempaan suuntaan. Asenne, joka tässä näkyy, näkyy ilmeisesti myös sitten omassa panoksessa neuvottelukunnassa.

Minusta nykyinen hallitus on yrittänyt hyvää. Se, että parannukset eivät ole aikaisemmin tulleet, ei ole nykyisen hallituksen vika. Aluepolitiikka on toteutettu keskustapuoluealaisen hallituksen ja keskustapuolueen ministereiden ja vanhan lainsäädännön mukaan. Muun muassa alueellisen kehityksen kärjistyminen hyvin voimakkaasti vuonna 1986, minkä puheenvuorossani toin esille, oli vanhan lainsäädännön seurausta ja sen vaikutuksen alla tapahtunut kehitys. Nyt on joka tapauksessa tahtoa ja kykyä ol-

lut neuvottelukunnassa ja muuallakin, myös näissä esityksissä mitä hallituksessa on yritystukilain osalta tehty. Sen pohjalta meidän täytyy yhteisesti tätä lainsäädäntöä jatkokehittää.

Ei tässä puheenvuorossa, minkä ed. Kääriäinen piti, tullut kiitosta myöskään siitä, että tämän hallituksen aikana vyöhykeratkaisulla todella paneuduttiin huonojen ja vaikeuksissa olevien kuntien aseman parantamiseen. Monen sellaisen kunnan asema parani, jotka eivät edelliseltä hallitukselta juuri tukea aluepoliittiselta osalta kovin voimakkaasti saaneet.

Toivoisin, että vaikkakin aluepoliittista uutta tulee ja tiedän, ettei keskustapuolue sitä hyvin tarkkaan ottaen syyksi levykauppaan menoon otakaan, ettei aina soitettaisi tätä vanhaa levyä näin vaikeassa tilanteessa, jossa koko maan kaikkien vastuullisten tahojen pitää yhdessä yrittää jotakin tehdä.

Ed. J ä r v e n p ä ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Kääriäinen antaa neuvoja aluepoliittiselle neuvottelukunnalle, niin hän sallinee minun kaikessa ystävyydessä esittää sen vaatimattoman toivomuksen, että hän kaikilta kiireiltään ehtisi hiukan useammin vierailla neuvottelukunnassa, kun nyt kuitenkin on sen varapuheenjohtaja.

Kun hän luetteli eri määrärahoja ensi vuoden budjetissa, niin hänen tapansa vertailla oli hyvin omalaatuinen. Otan vain yhden esimerkin. Läänien kehittämisrahaan todellakin on ensi vuodelle ajateltu sijoitettavaksi 86 milj. mk, joka on 6 miljoonaa enemmän kuin tälle vuodelle, mutta jonkin verran vähemmän kuin vuodelle 1987. Mutta Kääriäinen tarkoituksellisesti unohtaa tietysti tässä välissä mukaan tulleen rakennemuutosrahan, jota ensi vuodelle on 53 milj. mk ja joka suuntautuu samantapaisiin kohteisiin kuin läänin kehittämisraha.

Niin ikään hän tietysti unohtaa sen, että Tekesille suunnatut varat nousevat ensi vuonna 70 milj. mk tälle vuodelle kaavailluista ja että korkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyöhön sijoitetaan 434 500 000 mk enemmän kuin tänä vuonna ja tavoitteena on, että 70 % karkeasti ottaen näistä varoista suuntautuisi pääkaupunkiseudun ulkopuolisille korkeakouluille. Kun vertailuja tehdään, niin kohtuullinen rehellisyys olisi hyvä aina säilyttää.

Ed. K n u u t t i l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kääriäinen vaati, että pitäisi tapahtua muutos aluepolitiikassa. Sanon

jo edellisiin puheenvuoroihini viitaten, että muutoksen olisi pitänyt tapahtua jo 1970-luvulla. Olin mukana, kun valmisteltiin nyt muutoksen kohteena olevaa aluepoliittista lainsäädäntöä 1970-luvun alkupuolella. Silloin käytiin suuri periaatteellinen kiista siitä, pitääkö lainsäädäntöön ottaa säännös, joka antaa valtuudet sijainnin ohjaukseen, jotta siihen aikaan monikansallisten yhtiöiden perustamia sivutehtaita olisi voitu sijoittaa Helsingin seudun sijasta kehitysalueille. Ainoastaan vasemmisto olisi viime kädessä, kun tämä asia tiukalle vedettiin, ollut valmis suosittelemaan tällaista sääntöä. Niin se raukesi. Tänä päivänä tulokset ovat käsissä. Tänne on sijoittunut työpaikkoja, sijoittuu jatkuvasti. Nyt samanlaisia työpaikkoja ei ole rullilla niin kuin silloin 1970-luvun puolivälissä ja alkupuolellakin.

Ed. Kääriäinen teki eräitä määrärahavertailuja edellisiin budjetteihin, muun muassa investointi- ja käynnistysavustusten osalta. Tällöin on kuitenkin muistettava, että tässä maassa sovelletaan parhaillaan uutta työllisyyslakia, joka on hyvin merkittävä aluepolitiikan väline ja siihen satsataan myös satoja miljoonia markkoja kaiken kaikkiaan. Se on tehokasta työllistämistä edellyttäen, että sitä sovelletaan kunnissa ja myös valtionhallinnossa tarkoituksenmukaisella tavalla.

Ed. Pekkari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En halua muilta osin ed. Järvenpään ja Kääriäisen keskusteluun puuttua kuin siihen, että useissa yhteyksissä viime päivien aikana lähinnä kokoomuksen toimesta on tuotu esille se, kuinka korkeakoulujen ja tutkimuksen määrärahat nousevat ja kuinka niitä juuri aluepoliittisin perustein olisi nostettu. Haluan todeta, että edellisen hallituksen toimesta esitettiin eduskunnalle korkeakoulujen kehittämislaki ja siihen liittyen valtioneuvoston päätös. Niillä päätöksillä jo silloin edellytettiin se kehittämistaso mikä tulisi näissä määrärahoissa olemaan eli 15 prosentin kasvu. Nyt budjetin liitteestä ilmeni, että yleisen tutkimuksen varat lisääntyvät 14 % ja korkeakouluopetuksen 16 %. Keskimäärin tämä nousu vastaa sitä tasoa, mikä jo aiemmin on määrätty näiden määrärahojen vuosittaiseksi kehitykseksi ja nousuksi. Tässä noudatetaan ja toteutetaan olemassa olevan lain ja sen perusteella annettun valtioneuvoston päätöksiä. Siitä kiitos hallitukselle, muttei siitä, että se jotain merkittävää ylimääräistä lisää olisi näihin rahoihin tuonut.

Ed. Valli (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kääriäinen harrasti ihan verratonta numeroakrobatiaa. Voin lohduttaa häntä sillä, että ilmeisesti vielä seuraavassa lisätalousarviossa on tulossa lisää aluepoliittista tukirahaa jopa enemmän kuin mihin Ahti Pekkala, kuuluisa valtiovarainministeri, aikanaan koskaan pääsi. Ed. Kääriäinen vaati 1200 milj. markkaa. Kuitenkin keskustapuolue arvostele budjettia kovin löysäksi. Nyt jo tänä vuonna aluepoliittista tukirahaa on enemmän kuin koskaan, enemmän kuin koskaan Ahti Pekkalaakaan esitti. (Ed. Kääriäinen: Kuinka paljon?)

Yhtenä esimerkkinä ed. Kääriäisen numeroakrobiasta on se, kun hän puhui läänien kehittämisrahasta, 113 milj. markasta. Kuitenkin pitää muistaa, että silloin kun tämä luku esitettiin, niin siihen laskettiin mukaan myös maa-seudun työpaikkatuki, joka nyt on annettu maatalouspiirien hoidettavaksi, ja myös pienyritysten kehittämisraha, josta tällä hetkellä vastaavat lääneissä olevat teollisuuspiirit. Näitä lukuja pitäisi verrata keskenään.

Ed. Kääriäinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Aluepolitiikan rahojen osalta kuvaavin ja tärkein luku on se määräraha, joka osoitetaan investointi-, käynnistys- ja kehittämismäärärahoihin. Budjetin numeroitten mukaan se määräraha vähenee ensi vuoteen 30 milj. mk. Se on määräraha, joka ei riitä todellakaan kuin suurin piirtein puoleksi vuodeksi yritysten tarpeita silmällä pitäen. Se on peruskysymys. Minä toivon todella, että edustajat Valli ja Järvenpää painavat päälle ministeri Suomen suuntaan, että hän korottaa, taistelee hallituksessa näitä määrärahoja selvästi korkeammaksi.

Toisaalta mitä tulee aluepoliittiseen neuvottelukuntaan, ed. Järvenpää muistaa varsin hyvin, että siellä me olimme yksituumaisia, että pääkaupunkiseudun problematiikka pitää vetää mukaan yleislakiin todella kunnolla sen vanhan ja kunnollisen Sorsan—Väyrysen kompromissin hengessä. Se ei ole siellä ja osoittaa sitä, että nykyinen hallitus ei kykene tarttumaan aluepolitiikan kärjekkäimpään ongelmaan niin kuin pitäisi tarttua.

Kolmanneksi vielä, perusasia on se, että 2/3, vähän yli, työpaikoista syntyy koko ajan pääkaupunkiseudulle. Kahdeksan vuoden aikana, ed. Järvenpää, tälle seudulle muuttaa Tampereen kaupungin kokoinen väkimäärä. Se on se perspektiivi, johon pitää aluepolitiikka suh-

teuttaa. Toivon, että aluepolitiikka pannaan nimenomaan tätä näkymää vasten ja tehostetaan sitä eikä vesitetä.

Ed. J o k i n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vallin puheenvuoroon maaseudun työpaikkatuesta, mikä aikaisemmin osittain tuli lääninhallituksen lääninrahan osalta, nythän se maaseutuelinkeinolain puitteissa jaetaan maatalouspiirien kautta. Siihen on ensi vuonna budjetissa esitetty 100 milj. mk, jossa on lisäystä kyllä kuluvaan vuoteen 25 milj. mk. Mutta rahoituskelpoisia hakemuksia on piireissä ainakin kolminkertainen määrä.

Samanaikaisesti hallituksen toimesta ostetaan maataloudesta työpaikkoja pois eli maksetaan siitä, kun lopetetaan toiminta. Nämä korvaavat työpaikat eivät ole ensinkään synkronissa menetettyjen työpaikkojen kanssa. Tässä on yksi keskeinen ongelma. Hallituksella ei ole oikeastaan nämä asiat käsissä.

Samanaikaisesti, niin kuin ed. Kääriäisenkin puheenvuorossa tuli ilmi, maatilatalouden kehittämisrahastoon on 90 milj. mk vähemmän ensi vuonna kuin mitä on tänä vuonna. Se osoittaa sitä, että nimenomaan maaseudulta hallituksen toimesta hyvin voimakkaasti pyritään vähentämään työpaikkoja, mutta niitä ei kuitenkaan vastaavalla tavalla pyritäkään korvaamaan maaseudulla.

Ed. J ä r v e n p ä ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kääriäinen on kyllä osin oikeassa siinä, että yleislaissa olisi voinut olla maininta pääkaupunkiseudun sisällyttämisestä lain piiriin. Mutta paljon tärkeämpiä ovat ne konkreettiset toimenpiteet, joita asian suhteen tehdään, eikä näille toimenpiteille ole ollenkaan esteenä se, että yleislaissa ei ole mitään erityistä mainintaa asiasta. Kuten jo aikaisemmin viittasin, tämän päivän listalla on eräs kysymys. Ed. Kääriäinen varmasti tuntee hyvin pääkaupunkiseututyöryhmän raportin, joka monella, monella tavalla toteutuu ensi vuoden budjetissa.

Sitten näihin myöntämisvaltuuksiin. Turha meidän on niistä kinastella, kun toinen puhuu aidasta ja toinen aidan seipästä. Ne nyt vain lisääntyvät 100 milj. markalla ensi vuoden budjetissa tämän vuoden budjettiin verrattuna. Kääriäinen tuntee aivan hyvin tämän käytännön ja tietää, että myöntämisvaltuudet eivät ole budjettivuoteen rajoittuva kysymys, vaan ne heijastuvat eteenpäin viidelle, kuudelle seuraavalle vuodelle. Kääriäinen tietää aivan hyvin, että jo-

ka vuosi niin Pekkalan budjettien aikana kuin nykyisinkin lisäbudjeteilla tilannetta tasataan.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen yhtä mieltä siitä, että tilanne on vakava ja se vaatii toimenpiteitä, mutta kiinnitän huomion siihen, että ed. Kääriäinen ei ole pystynyt puuttumaan yhteenkään konkreettiseen parannusehdotukseen tässä tai muissa aluepoliittisissa suunnitelmissa. Ilmeisesti tästä samasta syystä hänellä oli vaikeuksia täyttää yksi liuska paperia, eli hän ei pystynyt jättämään aluepoliittisessa neuvottelukunnassa uhkaamaansa eriävää mielipidettä.

Ed. K ä ä r i ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Asioitten hoitaminen ei välttämättä kaipaa, ed. Rajamäki, mitään uhkailuja. Mielipiteen voi esittää muutenkin kuin uhkailemalla.

Aluepolitiikan tehostaminen riippuu rahojen määrästä. Budjetin perusteella ja muutoinkin tämän hallituksen toiminta kertoo, että ei haluta osoittaa riittäviä määrärahoja aluepolitiikan tehostamiseen eri sektoreille kautta linjan. Se on se, mitä pitää verrata aluepolitiikan tehoa mitattaessa ja aikaisempia hallituksia arvioitaessa.

Ed. S a a s t a m o i n e n : Herra puhemies! Nyt käsillä oleva hallituksen esitys laiksi yritys-toiminnan aluetuesta noudattaa kaiken kaikkiaan uudenlaista aluepoliittista ajattelua. Tuki-painopiste on tähän saakka ollut perustamisavustuksissa. Nyt painotetaan yritysten kehittämistä, toisin sanoen kehittämisavustuksia painotetaan. Monilla tahoilla ja monilla tasoilla käydyssä viimeaikaisessa keskustelussa on esitetty vaatimus, että tulisi siirtyä seinien rakentamisen tukemisesta toiminnan tukemiseen. Käynnistys- ja investointiavustuksia jatketaan kuitenkin erityisesti ensimmäisellä aluejakovähykkeellä. Kolmannen ja neljännen perusvähykkeen tukialueella investointi- ja käynnistämisyavustuksia ehdotetaan myönnettäväksi juuri elinkeinorakennetta vahvistavaksi ja kilpailukykyä edistäväksi.

Kun eräänä aluepoliittisen lainsäädännön uudistustavoitteena on pidetty alueiden oma-toimisuuden lisäämistä, voidaan tätä yllämainittua periaatetta pitää oikeansuuntaisena. Mielestäni lakiesityksestä henkii alueellisen oma-toimisuuden tehostaminen.

Uutta voimassa olevaan lakiin verrattuna mielestäni on palveluyritysmuotoisuus. Lain 2

§:ssä todetaan, että tukea voidaan myöntää yritykselle, joka tuottaa yritystoiminnalle tarpeellisia palveluita. Näin ollen yrittäjä voi ostaa juuri niitä aivoja, joita ed. Pokka peräänkuulutti. Mielestäni lakiesitys antaa tähän aivan selvän mahdollisuuden. Tottahan on, että liiketaloudellisen ja markkinointiosaamisen puute on aiheuttanut sen, että monet yritykset eivät ole kestäneet pystyssä paria vuotta kauempaa.

Olen merkinnyt plussan myös lakiehdotuksen 4 §:n kohdalle. Myönteistä on, että tukea voidaan myöntää myös useamman yrityksen yhteishankkeeseen. Minusta tämäkin viittaa uudenlaiseen ajatteluun. Kehitysalueen yrityksiltä on usein puuttunut yhteishenkeä.

Nyt voimassa oleva lainsäädäntö ei vastaa kaikilta osin uutta rakenteellista kehitysvaihetta. Suomi todella on siirtynyt tietoyhteiskuntaan. Ed. Tiuri sen sijaan voi olla sitä mieltä edelleenkin, että Suomi on siirtymässä tietoyhteiskuntaan. Minä sanoisin kuitenkin, että olemme jo siirtyneet.

Myös ne vaateet, joita kansainvälistyminen kehitysalueiden yrityksille asettaa, tulevat mielestäni lakiehdotuksessa huomioon otetuiksi.

Minä en ihan varmasti osaa sanoa, oliko salissa äskettäin marttoja, mutta kehotan maan marttoja panemaan merkille keskustan puoluesihteerin tätä valtakunnallista järjestöä koskevan kannanoton.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

4) Ehdotukset kemikaalilaiksi ja laiksi torjunta-ainelain 4 §:n muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 93 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto laki- ja talousvaliokunnalta.

Keskustelu:

Sosiaali- ja terveysministeri Pesola: Arvoisa puhemies! Tiedot kemikaalien mahdolli-

sista vaarallisista ominaisuuksista ovat lisääntyneet viime vuosina huomattavasti. Terveysvaikutusten lisäksi tutkitaan myös kemikaalien vaikutuksia ympäristöön yhä enemmän. Lisäksi tiedetään kemikaalien käytön lisääntyneen niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa.

Edellä mainituista syistä kansainväliset järjestöt, kuten OECD sekä Euroopan yhteisö, ovat antaneet määräyksiä ja suosituksia kemikaalivalvonnan tason nostamiseksi jäsenmaissaan. Suomi OECD:n jäsenmaana on velvollinen seuraamaan järjestön päätöksiä ja suosituksia. Lisäksi maamme myrkkyyvalvonnassa on pyritty seuraamaan jo 1970-luvun lopusta lähtien Euroopan yhteisön kemikaalivalvontaa koskevia direktiivejä.

Vaikka myrkkylainsäädäntö on ollut jokseenkin hyvin toimiva, niin kansainvälistä kehitystä vasten tarkasteltuna ovat lain valvontakeinot puutteelliset ja vanhentuneet. Myrkkylaki koskee vain myrkyllisiä kemikaaleja. Näin ollen ympäristölle vaaraa aiheuttavat kemikaalit ovatkin jääneet valvonnan ulkopuolelle. Ympäristö ei myöskään ole suojeltava oikeushyvä myrkkylainsäädännössä. Lisäksi myrkkylaista puuttuvat säännökset uusien aineiden ennakkovalvonnasta. Myös myrkkylain edellyttämät lupamenettelyt ovat vanhentuneet. Myrkkylailla ei puututa esimerkiksi kemikaalien varastoinnin ja käsittelyn turvallisuuteen, vaan lain nojalla on valvottu myrkkujen kaupan pitoa ja valmistusta.

Uudella kemikaalilailla on tarkoitus korvata myrkkylaki. Myrkkylakiin verrattuna kemikaalilaki sisältää uusina asioina ensinnäkin säännökset uusien aineiden ennakkovalvonnasta sekä toiseksi kemikaalien aiheuttamien ympäristöhaittojen torjunnasta. Uuteen kemikaalilainsäädäntöön on otettu mukaan kansainvälisten suositusten mukaisesti myös säännökset kemikaaleja tutkivien testauslaboratorioiden hyväksymisestä sekä säännökset maassamme kiellettyjen tai voimakkaasti rajoitettujen kemikaalien viennin valvonnasta. Muutoin uusi kemikaalilakiehdotus sisältää nykyiset myrkkylainsäädännön säännökset ja velvoitteet ajanmukaistettuina ja korjattuina.

Kemikaalilakiehdotuksessa määritellään terveydelle vaarallisten kemikaalien lisäksi myös ympäristölle vaaralliset kemikaalit. Koska ympäristölle vaarallisten kemikaalien yksityiskohdalliset luokitusperusteet kansainvälisesti toistaiseksi puuttuvat, tullaan kemikaalien ympäristölle vaarallisuuden luokituskriteerit antamaan myöhemmin lain nojalla annettavalla asetuksel-

la. Kemikaalilailla voidaan tosin puuttua kemikaalien aiheuttamiin ympäristöhaittoihin heti lain säätämisen jälkeen.

Kemikaalilaissa on haluttu säätää toiminnanharjoittajan yleisistä velvollisuuksista täsmällisemmin kuin myrkkylainsäädännössä. Toiminnanharjoittajalle annetaan selvälläolo-, huolehtimis- ja tiedonantovelvollisuus käsittelemistään kemikaaleista.

Lisäksi lakiin sisältyy niinsanottu aiheuttamisperiaate, jonka mukaan toiminnanharjoittajan on huolehdittava aiheuttaessaan kemikaalien huolimattoman tai varomattoman käsittelyn seurauksena rakenteiden tai ympäristön likaantumista myös niiden puhdistamisesta.

Lakiehdotukseen sisältyvä käyttöturvallisuustiedotteen laatimisvelvoite on samanlainen kuin vastaavissa työturvallisuuslain nojalla annetuissa säännöksissä sillä erotuksella, että käyttöturvallisuustiedote tulee lähettää työsuojeluhallitukselle tarkastettavaksi ja rekisteröitäväksi myös muista kuin työssä käytettävistä vaaraa aiheuttavista kemikaaleista.

Uusien aineiden ilmoitusvelvollisuutta koskevissa säädöksissä seurataan yksityiskohtaisesti vastaavia Euroopan yhteisön direktiivien määräyksiä. Suojauskemikaalien ennakkohyväksynnästä säädettyä on mallina Euroopan yhteisön jäsenmaiden säännösten lisäksi käytetty myös muiden Pohjoismaiden vastaavia hallintomenettelyjä, joita tosin on noudatettu keskeisiltä osin jo myrkkylain voimassaoloaikana.

Myrkkylain mukaisista kemikaalien valmistus- ja kauppaluvista luovutaan. Luvat tullaan korvaamaan uudessa lakiehdotuksessa kemikaalien teollisen käsittelyn ja varastoinnin lupa- ja ilmoitusmenettelyllä sekä terveydelle vaarallisten kemikaalien valmistuksen ja maahan tuonnin ilmoitusmenettelyllä. Lisäksi terveydelle vaarallista kemikaalia vähittäismyyntiin luovutettaessa on tästä tehtävä ilmoitus valvontaviranomaiselle. Näin on haluttu säätää kemikaalien valvonta mahdollisimman laajaksi kattamaan kaikki kemikaalien käsittely.

Maassamme kiellettyjen tai voimakkaasti rajoitettujen kemikaalien maastaviennin valvontaa koskevissa säädöksissä on seurattu vastaavia OECD:n ja Euroopan yhteisön määräyksiä.

Myrkkylaista poiketen kemikaalilakiehdotuksessa säädetään myös kemikaalivalvonnasta aiheutuvista maksuista. Maksut on tarkoitettu perä maksuperustelain mukaisesti niistä toimintoista, joista aiheutuu kustannuksia valvontaviranomaisille. Tällaisia ovat erilaiset

lupa-, ilmoitus- ja hyväksymismenettelyt. Maksuilla on tarkoitus korvata suurelta osin kemikaalivalvonnasta ja uusista viroista valtiolle aiheutuvat kustannukset.

Lain aiheuttamia virkalisäyksiä voidaan pitää vähäisinä ja kohtuullisina verrattuna niitä vastaaviin voimavaroihin muissa Pohjoismaissa ja Keski-Euroopan maissa. Virkalisäysten jälkeenkin Suomen kemikaalivalvonnan voimavaroja voidaan pitää suhteellisen vähäisinä. Lisävirkojen saaminen on kuitenkin lain lupa-, ilmoitus- ja hyväksymismenettelyjen toimivuuden sekä toiminnanharjoittajan oikeusturvan kannalta ratkaisevan tärkeää.

Kemikaalilakiehdotuksen edellyttämä valvonta on rakennettu nykyisen hallinto-organisaation pohjalle. Näin ollen Suomessa ei ole esitetty uuden kemikaalivalvontaviranomaisen perustamista, kuten esimerkiksi Ruotsissa on tehty. Lain valvonnasta vastaavat sosiaali- ja terveysministeriö, ympäristöministeriö sekä kauppa- ja teollisuusministeriö oman vastuualuejakkonsa mukaisesti. Päävastuu lainsäädöksistä on sosiaali- ja terveysministeriöllä ympäristöministeriön vastatessa kemikaalien aiheuttamien ympäristöhaittojen ehkäisemisestä ja torjumisesta. Kauppa- ja teollisuusministeriölle kuuluu vastuu vaarallisten kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia koskevien säännösten ja määräysten noudattamisen valvonnasta.

Keskushallinnon valvontaviranomaisina ovat vastaavan tehtäväjaon mukaisesti lääkintöhallitus, vesi- ja ympäristöhallitus sekä Teknillinen tarkastuskeskus. Alueellisesti kemikaalilain valvontaa toteuttavat lääninhallitus sekä Teknillisen tarkastuskeskuksen piiritoimisto.

Paikallisena valvontaviranomaisena toimii kunnanhallitus tai kunnan määräämä lautakunta. Paikallisena kemikaalivalvontaviranomaisena tulee todennäköisesti toimimaan joko terveyslautakunta tai ympäristönsuojelulautakunta. Tehtävät voidaan antaa myös kuntainliiton hoidettavaksi.

Lain erityisenä valvontaviranomaisena on työsuojeluhallitus, joka valvoo mm. käyttöturvallisuustiedotetta, sekä tullihallitus, jonka tehtävänä on valvoa kemikaalien maahantuontia ja maastavientiä koskevia säännöksiä.

Kemikaalilain nojalla on tarkoitus antaa neljä asetusta. Nämä olisivat kemikaaliasetus, asetus kemikaalin luovutuksesta, hallussapidosta ja säilyttämisestä, asetus kemikaalineuvottelukunnasta sekä kemikaalilain ja räjähdysvaarallisten aineista annetun lain nojalla annettava

asetus vaarallisten kemikaalien teollisesta käsittelystä ja varastoinnista. Täten viimeksi mainittuun asetuksen nojalla valvottaisiin myös kemikaalien aiheuttamaa palo- ja räjähdysvaaraa. Samalla nykyinen palavista nesteistä annettu asetus kumottaisiin ja nykyistä palavien nesteiden valvontaorganisaatiota rationalisoitaisiin.

Aikataulun mukaan asetusten tulisi valmistua ensi kuun loppuun mennessä, jonka jälkeen asetusluonnoksista pyydetään lausunto. Näin ollen asetusluonnokset voidaan antaa eduskunnan käyttöön jo kemikaalilain valiokuntakäsittelyn aikana.

Arvoisa puhemies! Lain arvioitu voimaantuloaika olisi vuoden 1990 alku. Asetukset saatettaisiin voimaan vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Täytyy näin oppositiopuolueen kansanedustajana antaa hallitukselle tunnustus siitä, että kemikaalilaki ja torjunta-ainelain 4 §:n muutos on saatettu nyt eduskunnan käsittelyyn. Tämä on varsin merkittävä edistysaskel, ja samalla täytyy pöytäkirjaan merkitä miinusmerkki edelliselle hallitukselle, joka ei saanut tätä lakia eduskunnan käsittelyyn.

Me elämme tällä hetkellä varsin nopeasti kemikalisoituvassa maailmassa, jossa jopa edistystä mitataan sillä, kuinka paljon uusia kemikaaleja otetaan vuosittain käyttöön. Näistä kemikaaleista varsin suuri osa on sellaisia, jotka aiheuttavat ympäristöongelmia, ja nuo ongelmat voidaan ryhmitellä selvästi kahteen ryhmään. Ensimmäinen ryhmä on odotettavissa olevat ympäristöongelmat, toinen ryhmä koostuu odottamattomista haitoista.

Odotettavissa olevista ympäristöhaitoista voitaisiin esimerkiksi mainita rikkidioksidin ja typen oksidien vaikutukset eliöille. Ne ovat olleet ilmiselvästi odotettavia, ihmiset vain eivät ole pystyneet ennakkoon rajoittamaan niiden päästämistä luontoon haitallisissa määrin.

Odottamattomiin haittoihin voidaan lukea esimerkiksi PCB-aineet, joiden on todettu mm. aiheuttavan Perämeren hylkeiden lisääntymiseen ongelmia. Tuo ilmiö tunnetaan nimellä patologinen kuroutuma. Odottamattomiin haittoihin kuuluu myös kaikkein myrkyllisin aine eli dioksiini. Totean vain sen, että tutkijoilta meni vuosikymmen selvittää, miksi Yhdysvaltain ja Kanadan rajalla lokit eivät pysty saamaan jälkeläisiä. Munista ei tullut koskaan sellaisia poikasia, jotka olisivat pystyneet aikuistu-

maan. Vihdoin, kun oli noin 5 senttimetrin korkuinen kasa julkaisuja tavallaan turhaan tehty, keksittiin, että syy oli dioksiinissa ja siinä että dioksiini oli joutunut luontoon epäpuhtautena, siis epäpuhtautena, jonka esiintyminen ei ollut odotettavissa olevaakaan.

On erinomaisen hyvä asia, että kemikaalilaisa lähdetään siitä periaatteesta, että pyritään ennalta ehkäisemään sekä onnettomuuksia että kemikaalien aiheuttamia haittoja. Ennakkoilmoitusmenettely, lupamenettely ja hyvä, toimiva valvonta ovat varsin hyviä aseita.

Mutta mikään ei ole niin hyvää, ettei se voisi olla parempikin. Mielestäni lakipaketista puuttuu eräs hyvin merkittävä asia, ja se on se, että lakiin ei sisälly pykälää siitä, että kemikaali voidaan kieltää sillä perusteella, ettei sitä tarvita, ettei se ole tarpeellinen. Ruotsissa on jo torjunta-ainelakiinkin sisällytetty tämä harkintamahdollisuus, ja siellä on hallitus pystynyt saamaan aikaan jopa tavoitteen siitä, että torjunta-aineita pyritään 50 %:lla vähentämään. Kun siellä jokin taho anoo lupaa torjunta-aineen käyttöön, valtion viranomaisen vastaus voi olla "behövs inte" — ei tarvita ja sillä sipuli. Tämä olisi syytä saada aikaan myös Suomessa ja ensi tilassa. Mikä merkitys tällä on? Tällä on se merkitys, että jos kemikaalien kokonaismäärä laskee, silloin myös se ongelma, joka syntyy tahattomista epäpuhtauksista, poistuu ja vähenee — ehkei se poistu mutta vähenee. Siis tässä suhteessa rakenteellinen muutos on erinomaisen hyvä.

Arvoisa puhemies! Kiinnitän toiseen merkittävään asiaan huomiota. Lakiehdotuksessa aivan oikein todetaan se, että täytyy olla tietoa kemikaalien ominaisuuksista. Nyt onkin kysymys siitä, kuka tämän tiedon hankkii. Kun kemikaalit tulevat kemialliselta rakenteeltaan yhä monimutkaisemmiksi, tarvitaan yhä sofistikoitumpaa määrittystekniikkaa, mikä tarkoittaa sitä, että laitteet ja tekniikka maksavat huikeita määriä. Tämä merkitsee käytännössä, että jos tämä toiminta on yksityisten yritysten toimintaa, tarvitaan valtavan suuria investointeja, jotta voidaan tarpeelliset laitteet ja tekniikat hankkia. Pienyrityksillä ei ole mahdollisuuksia tehdä niitä hankintoja, ja jos ne hankkisivat, laitteet olisivat vajaakäytössä. Tämän vuoksi mielestäni pitäisi päästä siihen, että valtio hankkii nämä laitteet, vastaa määritysten luotettavuudesta ja myös, mikä tärkeintä, laskee selvät kustannukset tälle toiminnalle. Kustannukset tulevat silloin hintoihin oikeina

eivätkä liioiteltuina, joka sekkin mahdollisuus aina on olemassa.

Vielä eräs näkökohta. Olisi ehdottomasti päästävä siihen, että kansalaiset, jotka ovat kemikaaliasioista kiinnostuneita, saavat tietoonsa määritystulokset, niin että kuka tahansa voi niihin tutustua, verrata tietoja alan kirjallisuuteen, mihin tahansa, ja sillä tavalla tehdä omat johtopäätöksensä.

Vielä, arvoisa puhemies, eräs pieni yksityiskohta, joka ei nyt niin vähämerkityksinen ole, on erehtyvän ihmisen ongelma. Otan vain yhden ainoan esimerkin. Jokainen meistä tietää sen, että KY-5:llä käsiteltyä puutavaraa ei saisi polttaa. Mutta puupalikassapa ei luekaan, että tämä on kiellettyä, siis ei lue, että tämä on KY-5:llä käsiteltyä puutavaraa, älä polta tätä. Siis toisin sanoen tällä tavalla tarvitaan yhteiskunnassa aivan toisenlaista tiedotusjärjestelmää, toisenlaista järjestelmää siihen, että myös tällä tavalla vahingot estetään.

Minä toivoisin, että kun laki nyt on valiokuntakäsittelyssä, siellä aivan erikoisesti perehdyttäisiin mahdollisuuteen lisätä lakiin yksi ainut pykälä, ja se on se, että tarveperusteella voidaan kieltää kemikaalin käyttö.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto laki- ja talousvaliokunnalta.

5) Ehdotukset erikoissairaanhoitolaiksi ja laiksi erikoissairaanhoitolain voimaannpanosta

sisältävä hallituksen esitys n:o 94 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 6) asiasta.

Keskustelu:

Sosiaali- ja terveysministeri Pesola: Arvoisa puhemies! Hallitusohjelman mukaisesti eduskunnan käsiteltäväksi on saatettu erikoissairaanhoidon hallinnon uudistamista koskevat lakiehdotukset.

Sairaalahallinnon uudistamista on valmisteltu varsin pitkään. Valmistelutyön kanssa samanaikaisesti on uudistuksen perusajatuksia voitu toteuttaa sairaanhoitoalan kuntainliittojen uudelleenjärjestämistä koskevan erillislain mukaisesti 1970-luvun lopulta lähtien.

Sairaalahallinnon uudistamisella tavoitellaan koko erikoissairaanhoidon ja siihen liittyvän toiminnan tehostamista poistamalla hallinnollista päällekkäisyyttä ja mahdollistamalla potilaan kannalta mahdollisimman tarkoituksenmukaiset ja korkeatasoiset hoitoratkaisut. Lain keskeisenä tavoitteena on yhdistää erikoissairaanhoidon nykyiset kuntainliitot pääosin keskussairaalapiirijakoa noudattaen sairaanhoitopiirien kuntainliitoiksi. Kuntainliittojen lukumäärä vähenee 99:stä 21:een. Sairaanhoitopiirillä olisi vastuu alueensa väestön koko erikoissairaanhoidon järjestämisestä. Erillinen tuberkuloosihallinto omine kuntainliittoineen purkautui tartuntatautilain voimaan tullessa vuoden 1987 alusta. Erikoissairaanhoitolain voimaantulo merkitsee erillisten melisairaanhuoltopiirien kuntainliittojen yhdistymistä osaksi sairaanhoitopiiriä. Näin sairaanhoitopiireille tulee mahdollisuus järjestää kaikki erikoissairaanhoidon palvelut alueensa asukkaille. Tässä tehtävässä sairaanhoitopiirillä on käytettävissään kaikki alueensa sairaalat, keskussairaalat, melisairaalat, aluesairaalat ja muut toimintayksiköt.

Toiminnallisen hallintomallin aikaansaaminen merkitsee käytännössä myös sairaanhoitopiirien toiminnan tehostumista ja toiminnasta aiheutuvien kustannusten järkevämpää käyttöä.

Sairaalahallinnossa säilyy edelleen vahva luottamushenkilöhallinto sekä sairaanhoitopiiritasolla että sairaalatasolla. Kaikissa sairaanhoitopiirin sairaaloissa tai osavastuualueissa toimisi sairaanhoitopiirin liittovaltuuston ja liittohallituksen alaisena johtokunta, joka johtaisi itsenäisesti sairaaloiden käytännön toimintaa.

Lainsäädäntöä on valmisteltu siten, että sairaanhoitopiirin kuntainliiton liikkumavara nykyisen voimassaolevan suunnittelu- ja valtionosuusjärjestelmän raameissa muodostuu mahdollisimman laajaksi. Lakiehdotus vahvistaa kunnallista itsehallintoa mahdollistamalla sairaanhoitopiirille suhteellisen laajan jouston toimintojen järjestämisessä. Lakiin ei sisälly yksityiskohtaisia säännöksiä toiminnan järjestämisen eri muodoista. Erikoissairaanhoitolaissa säädetään sairaanhoitopiirin tehtävistä. Perus-

tehtävänsä, erikoissairaanhoidon järjestämisen, lisäksi sairaanhoitopiiriin tehtävät ulottuvat myös laajemmalle. Sairaanhoitopiiriin kuntainliiton tulee lakiehdotuksen mukaan alueellaan huolehtia erikoissairaanhoidon palvelujen yhteensovittamisesta ja yhteistyössä terveyskeskusten kanssa suunnitella ja kehittää erikoissairaanhoidon siten, että kansanterveystyö ja erikoissairaanhoidon muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden. Vastaavanlainen yhteistoimintasäännös on tarkoitus sisällyttää kansanterveyslakiin.

Sairaanhoitopiirit ja vastualueet määräytyivät pääsääntöisesti voimassa olevaa ja vapaaehtoisen yhdistymistien kautta syntyneitä sairaanhoitopiiri- ja keskussairaalapiiirijakoa noudattaen. Ainoastaan Uudenmaan läänin alueen erikoissairaanhoidon osalta on poikettu nykyisestä piiirijärjestelystä. Helsingin kaupunki muodostaisi oman sairaanhoitopiirinsä, ja toisena sairaanhoitopiirinä toimisi Uudenmaan sairaanhoitopiiri. Tämä piiirijako voidaan käytännössä toteuttaa siten, että Helsingin yliopistollinen keskussairaala tuottaisi edelleen palveluja molemmille sairaanhoitopiireille ja toimisi maan johtavana yliopistosairaalana. Tämän järjestelyn toteuttamiseksi lakipakettiin on sisällytetty Helsingin yliopistollista keskussairaala koskeva erillinen lakiehdotus. Uudenmaan läänin järjestelyt tarjoavat molemmille perustettaville sairaanhoitopiireille ja Helsingin yliopistolliselle keskussairaalalle mahdollisuuden kehittää omaa toimintaansa varsin tarkoituksenmukaisella tavalla.

Sairaalalahallinnon uudistamisen yksi keskeinen vaikutus on kuntakohtaisista sairaansijoista luopuminen. Kunnat osallistuisivat erikoissairaanhoidon kustannuksiin todellisen käytön perusteella. Sairaansijaomistukseen perustuva potilaiden kannalta epätarkoituksenmukainen hoitoonohjauskäytäntö toivottavasti voidaan saada oikaistua.

Kunnat kuuluisivat jäseninä vain yhteen sairaanhoitopiiriin. Korostan, että lakiehdotukseen sisältyy kuitenkin useita säännöksiä sekä sairaanhoitopiirien välisestä yhteistoiminnasta että kuntien mahdollisuudesta nykyisen käytännön mukaisesti hankkia palveluja toisen sairaanhoitopiiriin sairaaloista. Voimaannpanolakiin on lisäksi sisällytetty erityinen 10 vuoden siirtymäsäännös nykyisten hoitoratkaisujen turvaamiseksi.

Lakiehdotusta valmisteltaessa käytiin hyvin vilkasta keskustelua varsinkin terveydenhuoltoalan ammattijärjestöjen välillä siitä, mitä

säännöksiä sairaanhoitopiiriin ja sairaaloiden johtavien viranhaltijoiden johto- ja vastuusuhteista tulisi lakiin kirjoittaa. Näitä johtosääntökiistoja oli vireillä viime vaiheessa erityisesti Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin ja Etelä-Karjalan sairaanhoitopiiriin perustamisen yhteydessä. Erikoissairaanhoidolaki sisältäisi ne reunaehdot, joiden rajoissa kunnalliseen itsehallintoon kuuluvat johtosäännöt tultaisiin eri sairaanhoitopiireissä valmistelevaan. Lakiehdotukseen on sisällytetty välttämättömät säännökset siitä, kuka viime kädessä vastaa potilaiden tutkimuksesta ja hoidosta. Tämän lisäksi sairaanhoitopiiriin hallintoa koskevaan lukuun on sisällytetty säännös, jossa määritellään välittömästi liittohallituksen alaiseen johtoryhmään kuuluvat viranhaltijat. Lakiehdotukseen sisältyvällä ratkaisulla pyritään vahvistamaan se tilanne, mihin lähes samanaikaisesti esityksen antamisen kanssa päädyttiin järjestöjen ja sairaanhoitopiirien kuntainliittojen välisissä neuvotteluissa.

Sairaanhoitopiirien keskushallinnon ja sairaaloiden johtokuntien alaisen toiminnan välinen suhde on ratkaistu siten, että sairaanhoitopiiri käsittelisi ainoastaan strategiset yhteensovittamiskysymykset ja sairaaloiden varsinainen johto tapahtuisi itsenäisesti asianomaisen sairaalan oman johtokunnan alaisena toimintana. Tämä on lainsäädännössä tarkoitus toteuttaa niin, että erikoissairaanhoidolakiin sisältyy johtokunnan tehtäviä koskeva yksityiskohtainen säännös. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että sairaalat toimivat erittäin itsenäisesti toiminnan ja talouden suunnittelun sekä henkilöstöhallinnon osalta.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1990 alusta lukien. Tämä aikataulu on hallituksen käsityksen mukaan riittävä. Onhan jo nyt vapaaehtoista tietä perustettu yli puolet perustettavista sairaanhoitopiireistä. Lisäksi mainittu voimaantulovuosi mahdollistaa luottamushenkilöhallinnon kannalta joustavan siirtymisen uuteen järjestelmään kunnallisvaalikauden puolivälissä.

Ed. A n t v u o r i : Herra puhemies! Suomessa on hyvin pitkälle kehittynyt terveyden- ja sairaanhoitojärjestelmä. Ammatti-ihmiset ovat maassamme maailman huippuluokkaa. Erikoisalojen ja erikoisosaamisen alueella olemme edistyneet valtavasti. Sairaanhoitopalvelut ovat kuitenkin osittain jakaantuneet epätasaisesti ja epätarkoituksenmukaisesti. Toisaalta tärkeä

yhteistyö avohuollon ja etenkin terveyskeskustasoisten yksiköiden kanssa ei ole toiminut tyydyttävästi.

Erikoissairaanhoitolaissa pyritään turvaamaan palvelujen saajille yhdenvertainen sairaalaverkosto sekä toisaalta keskittämään määrättyjä erityistoimintoja yhteen hoitoyksikköön. Lain lähtökohdat ja tavoitteet ovat oikeasuuntaiset. Lakiehdotus on kuitenkin jo alkuunsa vanhakantainen lähtiessään siitä näkemyksestä, että erikoissairaanhoito on lääketieteellistä tai hammaslääketieteellistä toimintaa. Tätä peruslähtökohtaa kuvaa muun muassa se, että lakiesityksen 1 §:n 2 momentissa ja 32 §:ssä erikoissairaanhoito on määritelty yksinomaan lääkärin tai hammaslääkärin työksi. Hoitotyön ja hoitohenkilöstön merkittävä osuus sairaanhoidossa on sivuutettu käytännöllisesti katsoen kokonaan. Lakiesityksen 23 §:n mukaan sairaanhoitopiirin kuntainliitolla on oltava johtosääntö, jossa mainitaan sairaalan ja sairaanhoidon toimintayksikön viranhaltijoiden sairaanhoidolliset johto- ja vastuualueet. On tarkoituksenmukaista, että viranhaltijoiden johto- ja vastuukysymykset määritellään kunnallisen johtosäännön eikä lain tasolla. Edellä olevan säännöksen kanssa on kuitenkin ristiriidassa 32 §, jonka mukaan sairaalassa ja toimintayksiköissä sekä muualla näiden vastuulla annettavaa sairaanhoitoa johtaa ja valvoo asianomainen yllä lääkäri.

Erikoissairaanhoidossa potilashoitoa toteuttamassa työskentelee korkeatasoinen ja useissa tapauksissa varsin pitkäaikaisen koulutuksen saanut hoitohenkilöstö. Esimerkiksi ylihoitajan koulutus tapahtuu nykyisin pelkästään yliopistoissa tai korkeakouluissa. Alan koulutus on tunnustettu kansainvälisestikin korkeatasoiseksi. Lukumäärältään hoitohenkilöstö muodostaa sairaanhoidon suurimman henkilöstöryhmän. Mielestäni pitkälle tulevaisuuteen vaikuttavaa lainsäädäntöä ei tule perustaa vanhentuneelle ja potilashoidon kannalta toisen tärkeän toiminnon hoitotyön osuutta aliarvioivalle ja siten syrjäyttävälle hallinto-organisaatiolle.

Onnistunut potilashoito edellyttää, että hoitotyöstä vastaa hoitotyön edustaja ja että hoitotyöllä on sairaanhoitopiirin organisaatiossa yhtäläinen asema lääketieteellisen toiminnan kanssa. Hoitotyön asema on lakitekstissä huomppi kuin eräissä säädöksissä ja useiden kuntainliittojen voimassa olevissa johtosäännöissä nykyisin. Mikäli erikoissairaanhoitolakiesitys toteutuu esitetyssä muodossa, heikentää se hoi-

totyön asemaa ja toimintamahdollisuuksia. Ammattikunnan pitkäaikaisen kokemuksen ja syvällisen ongelmien tuntemisen perusteella väitän, että näiden edellytysten vallitessa hoitotyön tulevaisuus vaarantuu ja rekrytointi vaikeutuu.

Olen vakuuttunut siitä, että erikoissairaanhoidon hallinnon tulee perustua joko yksijohtaja- tai kolmijohtajajärjestelmälle. Yksijohtajajärjestelmässä sairaanhoitopiiriä johtaa sairaanhoitopiirin johtaja alaisenaan sairaanhoitopiirin ylilääkäri, sairaanhoitopiirin hallinto-ylihoitaja ja sairaanhoitopiirin taloushallinnon edustaja. Kolmijohtajajärjestelmässä viimeksi mainitut kolme viranhaltijaa johtavat sairaanhoitopiirissä kukin omaa toimintasektoriaan. Hoitotyön rationaalinen toteuttaminen ja kehittäminen tarvitsee edellytyksiä, joita vain hoitotyön autonominen asema voi taata.

Herra puhemies! Kysymys ei ole valtapyrkimyksistä, vaan tosiasioden tunnustamisesta. Käytännössä tilanne on se, että lääketieteellinen toiminta ja hoitotyö vastaavat kumpikin omasta toiminnastaan, joista yhdessä muodostuu sairaanhoidoksi nimetty toiminta. Sairaanhoidossa luonteenomaista on, että lääkäri määrittelee, mitä lääketieteellistä hoito- ja tutkimustoimenpidettä potilaan hoito vaatii. Toimenpiteiden toteuttamisesta yksittäisten potilaiden kohdalla vastaa kuitenkin hoitohenkilöstö omaa alansa koskevan asiantuntemuksensa perusteella. Parhaat edellytykset tehokkaalle potilashoidolle voidaan luoda vain, mikäli lääketieteellinen toiminta ja hoitotyö toimivat hallinnollisesti tasavertaisina.

Ed. P u i s t o : Herra puhemies! Pitkään valmisteilla olleen lakiesityksen tarkoituksena on korjata erikoissairaanhoidon hallinnon ja palvelujen saatavuuden epäkohtia. Lakiehdotuksen keskeisenä lähtökohtana on riittävien ja yhtäläisten erikoissairaanhoitopalvelujen saannin turvaaminen kaikissa osissa maata.

Perusvastuussa erikoissairaanhoidon järjestämisestä on kunta. Erikoissairaanhoidon palvelujen järjestäjänä peruskunta on kuitenkin yleensä liian heikko yksikkö. Sen vuoksi lakiesityksessä edellytetään sairaanhoitopiirin kuntainliittojen perustamista. Näille hallintoyksiköille siirretään kokonaisvastuu alueensa väestön erikoissairaanhoidon järjestämisestä sekä velvoite yhteistyöstä kansanterveyslain mukaisissa terveyskeskuksissa.

Lakiesityksessä tartuntatautien ja psyykkisten sairauksien hoitoa ei ole erotettu muusta eri-

koissairaanhoidosta, joten nyt toimivia kuntainliittoja tullaan purkamaan. Valitettavaa on, ettei valiokuntakäsittelyn aikana ole vielä käytyssä nyt valmisteilla olevaa mielisairaanhoitolain muutosta.

Alueellisesta ja erityisalojen sairaanhoidosta tulevat vastaamaan sairaanhoitopiirien alaiset johtokunnat. Lakiesityksen keskitetyn hallintomallin tarkoituksena on selkeyttää ja parantaa erikoissairaanhoidon järjestämistä sekä vähentää yksittäisten kuntien taloudellisia rasitteita. Tosin tässäkin kohden valtio siirtää osuutensa yliopistollisten keskussairaaloitten kustannuksista kunnille.

Varsinais-Suomessa kuten monissa muissakin sairaanhoitopiireissä erikoissairaanhoidon ja sen erityisalojen hoitovastuuta on delegoitu aluesairaaloille. Käsiteltävänä esitys ei takaa nykyisen käytännön jatkumista, vaan mahdollistaa erikoissairaanhoidon niukkenevien henkilökunta- ja laiteresurssien keskittämisen yliopistollisiin keskussairaaloihin.

Esitys sisältää kyllä suosituksen erikoissairaanhoidon hajauttamisesta lähelle väestöä. Suositus voidaan kuitenkin jättää huomiotta, mikäli alueella on riittävästi tarjolla yksityisiä erikoislääkäripalveluja. Näin lakiesitykseen on sisäänrakennettu lisää kasvualustaa terveystalvelujen kaupallistamiselle. Aluesairaaloitten huoli erikoissairaanhoidon tason ja kehittämismahdollisuuksien takaamisesta on siis todellinen.

Yllättävää ja mielestäni lakiesitykseen kuulumatonta oli pyrkimys johtosääntömallin sisällyttämiseen tähän esitykseen. Toistaiseksi se on jätetty pois, mutta selvästi se on esityksen taustalla käydyissä keskusteluissa ja muistioissa. Taustalla lieenee valtakunnallisesti tiedossa olleet johtosääntökiistat. Valiokunnan ehkä tuleekin ottaa kantaa johtosääntökysymykseen, jottei siitä tulisi yksipuolisesti Lääkäriliiton kirjoittama.

Erikoissairaanhoidon tulee lähteä kansanterveyslain tapaan potilaan hoidon järjestämisen tarpeista. Erikoissairaanhoidon toteuttaminen on aina eri koulutettujen ammattiryhmien työn yhteistulos. Esityksen koulutusta ja tutkimusta koskevassa osassa on tyystin unohtettu terveydenhuollon kandidaatin koulutuksen tutkimus- ja kehittämistarpeet.

Hallintomallissa johtoryhmästä on hoitoalan asiantuntemus ja asema tyystin poistettu. Ylihoitajan tehtävänä on johtaa ja valvoa hoitotyötä ja sen henkilöstöhallintoa potilaan sai-

raanhoidossa. Lain perusteluosassa tuleekin näkyä myös ylihoitajan johtamis- ja valvomistehävä hoitotyön osalta. Lakiesityksen käsittelyvaiheessa puute poistettaneen ja korkeatasoinen lääketieteellinen ja hoitotieteellinen koulutus hyödynnetään väestömme terveydenhuollon kehittämiseksi.

Ed. Moilanen: Herra puhemies! Maassamme on korkeatasoinen terveydenhuolto ja sairaalalaitos. Terveydenhuoltoomme on viime vuosikymmeninä panostettu voimakkaasti. Silti sairastuvuus-, työkyvyttömyys- ja kuolleisuustilastojen mukaan väestön terveydentila ei ole kohentunut siinä määrin kuin näiden panostusten voisi ajatella edellyttävän. On katsottu, että osa nykyisestä kustannusten kasvusta johtuukin sairaaloitten ja terveydenhuollon epätarkoituksenmukaisesta työnjaosta ja päällekkäisistä investoinneista ja toiminnoista, eikä hoidon tarkoituksenmukaista porrastusta ole kyetty riittävästi maassamme toteuttamaan.

Toisaalta joidenkin kuntien sairaansijat ovat voittopuolisesti olleet jopa keskussairaaloitasissa sairaaloissa. Näinhän on asian laita pitkään ollut muun muassa Helsingin osalta. Nyt tilanne on aika lailla korjaantunut. Sen vuoksi, että terveyskeskustasoista hoitoa edellyttäviä potilaita on jouduttu hoitamaan keskussairaaloitasissa sairaaloissa, ovat hoitopäivämaksut olleet kunnille moninkertaiset niihin maksuihin verrattuina, joilla potilaat olisi voitu tarkoituksenmukaisemmin hoitaa terveyskeskussairaaloissa. Tämä tilanne johtuu ilmeisesti suurelta osin hallinnollisesta hajanaisuudesta ja alueellisen vastuunjaon puuttumisesta sekä siitä, että erikoissairaanhoidon järjestämistä ei alunperin ole suunniteltu toiminnallisesti yhtenäiseksi.

Nyt eduskuntakäsittelyssä olevan hallituksen esityksen tarkoituksena on poistaa näitä epäkohtia, kehittää erikoissairaanhoidon hallintoa, estää toimintojen päällekkäisyyttä ja edistää hoidon porrasteisuutta, jonka tärkeyttä on korostettu jo noin 15 vuoden ajan systemaattisesti maassamme. Jo kansanterveyslain tultua voimaan 1972 alettiin voimakkaasti korostaa porrasteisuutta eli sitä, että potilas hoidetaan siinä hoitopaikassa, jota hänen sairautensa edellyttää, joko perushoidossa terveyskeskustasolla tai sitten erikoissairaaloitasolla silloin, kun erikoishoitoa tarvitaan.

Tavoitteena tällä lakiesityksellä on myös edistää sairaaloitten keskinäistä yhteistyötä sekä toisaalta tehostaa sairaaloitten ja terveyskeskus-

ten välistä yhteistyötä ja tätä kautta lisätä myös hoidon jatkuvuuden turvaamismahdollisuuksia ja lisätä tehokkuutta ja palvelujen tasoa. Nämä tavoitteet ovat ihan oikeita ja hyviä ja uudistus on tarpeellinen, kunhan siinä ei vain mennä ojasta allikkoon. Organisaatiouudistus johtaa suuriin hallintoyksiköihin ja mahdollisesti ja jopa todennäköisestikin raskassoutuisiin, byrokrattisiin hallintoelimiin. Koska näin on, niin voidaan kysyä, tuleeko tämä paperilla varsin hyvä ja kaunis järjestelmä toimimaan myös käytännössä. Aika vasta sen näyttää, onko hallintouudistus niin hyvä kuin on haluttu uskoa.

Kuitenkin kaiken kehittämisen lähtökohtana tulee olla ihmisten hoitamisen edistäminen, hoidon saatavuuden parantaminen ja porrasteisuuden lisääminen niin, että jokainen hoidetaan oikeaan aikaan oikeassa paikassa. Jos nämä tavoitteet toteutuvat, silloin uudistus on onnistunut.

Uudistus tulee tilanteeseen, jossa sairaalalähtölinnossa on pitkään jatkunut varsin tulehtunut tilanne, ja tämä tilanne näkyy jatkuvan edelleenkin. Ilmeistä on, että nämä erikoissairaanhoidot edistävät tämän tilanteen jatkumista ratkaisemattomana. On aivan selvää, että kun hoitoyhteisössä, työyhteisössä, jatkuu tilanne, joka rasittaa henkilökuntaa, sekä lääkäreitä, hoitohenkilökuntaa että taloushallinnosta vastaavia eli kaikkia, jotka sairaalassa työskentelevät, se ei voi olla vaikuttamatta potilashoidon sisältöön ja tasoon. Sen vuoksi on valitettavaa, että niitä kohtia, joista keskeisillä henkilökuntajärjestöillä on ollut erimielisyyksiä, ei ole saatu ratkaistuksi osapuolia tyydyttävällä tavalla. Tämä tulee heijastumaan jatkokehitykseen. Tämä osoittaa myös sen, että sairaalalahallinto ei ole pystynyt kehittämään yhteiskuntakehitystä vastaavalla tavalla ja sen työyhteisöä ei ole pystytty kehittämään sillä lailla kuin yhteiskuntakehitys ja työelämä tänä päivänä edellyttävät.

Täällä on jo käsitelty tätä 1 §:ää. Olisi aivan hyvin voitu 1 § laatia sillä tavalla, että siinä olisi noudatettu sitä periaatetta, jota kansanterveyslain vastaavassa kohdassa noudatetaan. Silloin olisi päästy jo yhdestä turhasta murheesta ilman, että kenenkään perusteltuja etuja olisi asetettu uhanalaisiksi tai niitä mitenkään rikottu.

Myös 23 §:n mukaiset hallintojärjestelyt on aivan tarpeettomasti kirjoitettu tähän muotoon kuin ne on kirjoitettu. Siinä olisi voitu korostaa sitä todellista tilannetta, joka sairaaloiden hallinnossa vallitsee. On selvää, että lääkäri vastaa

potilaan lääketieteellisestä hoidosta. Siitä ei ole missään vaiheessa ollut epäilystä. Sitä ei ole haluttu kysymyksenalaiseksi missään vaiheessa asettaa, mutta on aivan selvää, että sairaalassa tulee olla ja on muitakin hallintovalmiuksin varustettuja ryhmiä kuin lääkärit.

Terveystieteiden korkeakoulutusoista koulutusta annetaan maassamme tänä päivänä ja yliopistoissa on terveydenhuollon korkean asteen koulutusta antavia yksiköitä. Siksi olisi erikoissairaanhoidon tätä asiaa koskevat pykälät 25 ja 29 voitu kirjoittaa muotoon "terveydenhuollon korkean asteen koulutusta antava yliopisto tai koulutusyksikkö" sen sijaan, että siellä nyt kapea-alaisesti lukee "lääkärikoulutusta antava yliopisto tai lääketieteellinen koulutusyksikkö". Nämä ovat asioita, joista suunnittelijat ja lakien valmistelijat voivat ajatella, että ne ovat pieniä asioita, ei niitä tarvitse joka kohdassa ottaa huomioon. Mutta nämä pieniltä vaikuttavat asiat ovat merkittäviä ja nimenomaan kuvastavat sitä, miten hoitotyöhön tässä maassa suhtaudutaan ja nimenomaan miten hoitotyön itsenäistä asemaa ei ole maassamme tunnustettu. Nyt olisi jo aika saattaa päätökseen tämä tulehtuneen tilanteen monilla aloilla aiheuttanut asiantila ja laatia erikoissairaanhoidon laki siihen muotoon, että se antaisi edellytykset rakentavalle yhteistyölle hoitoyhteisössä ja hallintomalli vastaisi nyky-yhteiskunnan kehitystä ja olemassa olevaa tilannetta.

Ed. Sarapää: Arvoisa puhemies! Eduskunnan käsittelyyn on saatettu erikoissairaanhoidon laki ja laki erikoissairaanhoidon voimaansaastamisesta. Annettu esitys on syntynyt pitkän valmistelutyön perusteella. Jo pitkä valmistelu kertoo siitä, että esityksessä on jouduttu sovittelemaan varsin monia erilaisia näkemyksiä. Esityksen ensisijaisena tarkoituksena on kehittää erikoishoidon hallintoa siten, että nykyiseen keskussairaalaapiirijakoon pohjautuvassa sairaanhoitopiirissä yksi kuntainliitto vastaisi piirinsä alueella koko erikoishoidon järjestämisestä.

Edelleen toivotaan, että hallinnon uudelleenjärjestely antaisi nykyistä paremmat edellytykset sopeuttaa sairaanhoitopalvelut väestön sairauksien hoidon tarpeita vastaaviksi. Samalla sairaanhoidon palveluita voitaisiin tietyiltä osin antaa nykyistä lähempänä väestön asuinpaikkaa.

Erikoissairaanhoidon järjestämistä varten maa jaettaisiin sairaanhoitopiiriin siten, että

esimerkiksi Lappiin tulisi kaksi sairaanhoitopiiriä, Länsipohjan sairaanhoitopiiri ja Lapin sairaanhoitopiiri. Esitetty jako on Lapissa herättänyt ristiriitaisia mielipiteitä. Kuulun niihin, jotka katsovat, että Lappiin olisi riittänyt yksi sairaanhoitopiiri. Yhden sairaanhoitopiirin sisällä olisi parhaiten kyetty turvaamaan Lapin sairaanhoitopalvelujen kehittyminen. Hajauttamalla voimavaroja on pelättävissä, että tiettyjen erikoissairaanhoidon palvelujen osalta joudumme Lapissa turvautumaan entistä useammin läänin ulkopuoliseen apuun.

Ehdotuksen mukaan kukin kunta kuuluu yhteen sairaanhoitopiiriin, ja mahdollisesta toisen piirin palvelujen käyttämisestä päättäisivät sairaanhoitopiirit keskenään. Toisin sanoen päättävältä kunnalta siirtyisi ostopalvelujen käytöstä sairaanhoitopiirin kuntainliitolle. Tältä osin kysymys on merkittävästä kunnallisen itsehallinnon kaventamisesta. Lapissa Pellon ja Yli-Tornion kunnat ovat vaatineet, että ne tulevaisuudessa saisivat käyttää kahden sairaanhoitopiirin palveluja. Tällä hetkellä edellä mainitut kunnat ovat jäsenenä Lapin keskussairaalan ja Länsipohjan keskussairaalan kuntainliitoissa.

Esimerkiksi Pellon kunnan maantieteellisestä sijainnista johtuen Lapin keskussairaalan paikoilla on Pellon kunnan osalta ollut ylikäyttöä ja Länsipohjan paikoilla alikäyttöä. Kunnan erikoissairaanhoido painottuu erittäin vahvasti Rovaniemen suuntaan. Nykyinen järjestelmä Pellossa on todettu kuntalaisten terveydenhuollon kannalta hyväksi. Mikäli Pellon kunta sijoitettaisiin, niinkuin nyt näyttää, esimerkiksi vain Länsi-Pohjan sairaanhoitopiiriin, huonontuisi olemassaoleva tilanne merkittävästi. Pellon keskustasta on matkaa Kemiin 150 kilometriä ja Rovaniemelle 100 kilometriä. Muutoinkin kuin matkan suhteen kulkeminen Rovaniemelle on Pellostä huomattavasti joustavampaa. Eräiden sivukylien osalta matka keskussairaalaan jatkuisi 60 kilometristä 200 kilometriin. Edellä kuvattu tilanne on mielestäni ristiriidassa erikoissairaanhoidolakehdotuksen hengen kanssa.

Todettakoon lisäksi, että Pellon kunta on ollut yhtenä jäsenkuntana rakennuttamassa ja rahoittamassa Lapin keskussairaalan uusia tiloja, jotka muuten vihittiin ministeri Pesolan toimesta eilen virallisesti käyttöön. Pellon kunnanhallitus pitää erityisen tärkeänä, että kuntalaiset saavat myöskin käyttää jatkossakin Lapin keskussairaalan palveluja. Mielestäni erikoissairaanhoidolakia olisi syytä muuttaa siten, että

kunnat saisivat itse päättää palvelujen ostamisesta muistakin sairaanhoitopiireistä kuin missä ne ovat jäseninä. Samoin olisi syytä eduskuntakäsittelyn yhteydessä harkita, tarvitaanko Lappiin kahta sairaanhoitopiiriä.

Arvoisa puhemies! Erikoissairaanhoidolakiin liittyy monia asioita. Otan esille yhden merkittävän puutteen laissa. Se on, ettei lakiin ole vielä ottaa sijaintikuntaetuasia. Nykyään sairaalat ovat suuria työllistäjiä. Ne tuovat sijaintikuntaan runsaasti verotuloja. Lisäksi sairaaloiden ostotoiminta suuntautuu pääosin sijaintikuntaan. Suuresta sairaalasta sijaintikunta hyötyy merkittävästi, joten ylimääräinen maksuosuus sijaintikunnalle olisi ollut paikallaan. Tämän tyyppisiä järjestelyjä on vapaaehtoisesti eräillä paikkakunnilla tehty, ja ilmeisesti Jyväskylän alue on tästä malliesimerkki. Toivon ja myös edellytän, että tämä asia vielä kerran eduskunnassa selvitetään. Toivottavasti lakia muutetaan siten, että sijaintikuntaetu voitaisiin ottaa huomioon.

Arvoisa puhemies! Kyseessä on merkittävä lainsäädännöllinen hanke, ja mielestäni eduskunnalle olisi tämän tyyppisten lakien osalta varattava riittävästi aikaa. Edellä olevalla perusteella ehdotan, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Ed. Sarapää toi esille mm. tämän vaikean sijaintikuntaetukysymyksen. Pariissa edellisessä puheenvuorossa kiinnitettiin huomiota tämän lain vanhakantaisuuteen hallinnon osalta. Siinä unohdetaan kolmikantaperiaate, ja se on vastoin työelämän lainsäädännön yleistä kehittämistä. Muun muassa näihin seikkoihin vedoten kannatan ed. Sarapään pöydällepanoehdotusta.

Ed. Vastamäki: Arvoisa puhemies! Pyydän asian pöydälle seuraavaan täysistuntoon perjantaiksi.

Ed. Dromberg: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Vastamäen tekemää ehdotusta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Sarapää ed. Rengon kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon. Ed. Vastamäki ed. Drombergin kannattamana on ehdottanut, että asia pannaan pöydälle huomiseen täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ed. Vastamäen ehdotus "jaa", ed. Sarapään ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 35 jaa- ja 30 ei-ääntä; poissa 134. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Vastamäen ehdotuksen.

Asia pannaan pöydälle huomiseen täysistuntoon.

Poisto päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 6) asia.

7) Ehdotuksen pääkaupunkiseudun asuntorakennusmaan hankkimista ja käyttöön saamista edistäväksi lainsäädännöksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 98 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin toiseen lakivaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta.

Keskustelu:

Ympäristöministeri Bärnlund: Arvoisa puhemies! Pääkaupunkiseudun kasvu viime vuosina on ollut huomattavan suurta. Pelkästään YTV-kuntien, Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen, saama muuttovoitto vuonna 1987 kohosi 6 000 henkeen, kun se vielä 1980-luvun alkupuolella oli keskimäärin 2 500 henkeä vuo-

dessä. On laskettu, että jos pääkaupunkiseudun kasvu jatkuu viime vuoden tasolla, olisi väestön lisäys vuoteen 2000 mennessä noin 150 000 henkeä. Tänne jouduttaisiin siis sijoittamaan lähes Turun kokoinen väestömäärä ja rakentamaan sille asunnot, palvelut jne. On selvää, että näin nopea kasvu ei ole pääkaupunkiseudulla asuvien ihmisten etujen mukainen. Se johtaisi asuntopulan vaikeutumiseen, asuntojen hinnannousuun, lasten päivähoidon, vanhustenhuollon ja muiden sosiaalisten palvelujen jälkeenyäämiseen, liikenteen ruuhkautumiseen ja voimakkaaseen paineeseen seudun viheralueiden rakentamiseen. Tämän vuoksi hallitus on määrätietoisesti pyrkinyt hillitsemään tätä kasvua ja tasapainoittamaan alueellista kehitystä.

Tässä tarkoituksessa on esimerkiksi valtion ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksessä osoitettu huomattavia resursseja maakunnissa sijaitsevien yliopistojen ja korkeakoulujen kehittämiseen. Tätä linjaa tullaan jatkamaan. Vuoden loppuun mennessä tullaan harkitsemaan myös muita keinoja tasapainoisemman kehityksen aikaansaamiseksi. Vaikka pääkaupunkiseudun kasvua erilaisin yhteiskuntapolitiisin toimenpitein pyritäänkin hillitsemään, on selvää, että pääkaupunkiseudulla jo itsessään on niin paljon imua, että sen kasvu tulee jatkumaan. Kysymys on siis vain kasvun hidastumisesta. Kaupunkien on toiminnassaan varauduttava siihenkin, ettei kasvua kovin paljon pystytä hidastamaan. Tämä asettaa yhteiskunnan varsin mittavien tehtävien eteen. Pääkaupunkiseudulla on jo ennestään yli 40 000 asunnon vaje. Jos se halutaan poistaa ja kasvu saataisiin puserretuksi 1980-luvun alkupuolen tasolle, pitäisi rakentaa lähes 8 000 asuntoa vuosittain. Jos taas muuttovoitto jatkuu viime vuoden tasolla, tarvittaisiin 11 000 asunnon vuosituotanto.

För bostadsbygge behövs mark. Mark behövs också för att de tjänster och rekreationsmöjligheter som invånarna behöver skall kunna ordnas.

I huvudstadsregionen och framför allt i Esbo och Vanda finns ansevärda områden som planerats för bostadsbyggande och där byggnadsrätten inte har utnyttjats. Största delen av dessa områden är mark som ägs av andra än städerna.

Om man inte räknar med tomter för egna hemshus och andra motsvarande småhustomter fanns det år 1987 i områden som är privatägda helt obebyggda kvarter med ungefär 2 miljoner våningskvadratmeter outnyttjad byggnadsrätt.

Det här motsvarar inemot 25 000 bostäder. En stor del av den obebyggda tomtmarken ägs av byggnadsföretag och byggherrar eller av bolag som grundats av dem.

Med beaktande av den svåra bostadsbristen i huvudstadsregionen kan det inte vara godtagbart att mark som planlagts för bostadstomter i årtal förblir obebyggd. Atminstone de tomter som är avsedda för flervåningshus och radhus måste med det snaraste tas i bruk och bebyggas.

I det syftet föreslår regeringen nu för riksdagen att en särskild lag om byggnadsmarksavgift i huvudstadsregionen skall stiftas. Lagen syftar till att genom en årlig och successivt stigande avgift till kommunerna för obebyggd mark få till stånd en situation, i vilken de som äger planlagd mark antingen själva inleder byggandet eller om de av någon anledning inte kan eller vill bygga själva säljer området till någon som är färdig att bygga upp det.

Asuntojen rakentamiseen tarvitaan maata. Maata tarvitaan myös uusien asukkaiden tarvitsemien palvelujen ja virkistysalueiden järjestämiseen. Tänä päivänä YTV-alueen kaupungeilla on omistuksessaan vain noin 1 500 hehtaaria yhdyskuntarakentamiseen soveltuvaa raakamaata. On arvioitu, että raakamaata tarvittaisiin lisää hitaimman kasvun vaihtoehdossa 4 500—5 500 ja nopeamman kasvun vaihtoehdossa 7 500—8 500 hehtaaria.

Harkittaessa keinoja edellä kuvattujen ongelmien ratkaisemiseksi kiinnittyy ensin huomio siihen, että pääkaupunkiseudulla, ennen kaikkea Espoossa ja Vantaalla, on huomattavat määrät asuntotonteiksi kaavoitettua käyttämätöntä rakennusoikeutta. Valtaosa tästä on muiden kuin kaupunkien omistamalla maalla. Jos omakotitontit ja muut vastaavat pientalotontit luetaan pois, oli yksityisten omistamilla alueilla vuonna 1987 kokonaan rakentamattomissa kortteleissa arviolta noin 2 miljoonaa kerrosneliometriä käyttämätöntä rakennusoikeutta. Se vastaa lähes 25 000 asunnon rakentamista. Huomattava osa rakentamattomasta tonttimaasta oli rakennusliikkeiden ja rakennuttajien tai niiden toimesta perustettujen yhtiöiden omistuksessa.

Huomioon ottaen pääkaupunkiseudulla vallitseva asuntopula ei voida pitää hyväksyttävänä sitä, että asuntotonteiksi kaavoitettua maata pidetään vuosikausia rakentamattomana. Ainaakin kerros- ja rivitalotontit on saatava pikaisesti käyttöön ja rakennetuiksi. Tässä tarkoituksessa

hallitus nyt esittää eduskunnalle erityisen pääkaupunkiseudun rakennusmaamaksulain säätämistä. Lain tarkoituksena on vuosittain kunnalle suoritettavan ja asteittain nousevan maksun avulla saada aikaan tilanne, jossa kaavoitettua maata omistavat joko itse ryhtyvät rakentamaan tai sitten, mikäli jostain syystä eivät pysty tai halua rakentaa, myyvät alueen sellaiselle, joka on valmis sen rakentamaan.

Omakotitontit ja vastaavat on haluttu jättää maksuvelvollisuuden ulkopuolelle. Myös muut korttelialueet, joiden rakennusoikeus vastaa enintään tehokkuuslukua 0,25, jäävät maksuvelvollisuuden ulkopuolelle. Maksuvelvollisuus ei koske myöskään sellaisia kerros- ja rivitalokortteleiksi kaavoitettuja enintään 3 000 m² suuruisia palstoja, joilla omistaja itse vakinaisesti asuu.

Lain välittömät vaikutukset eivät ensimmäisinä voimassaolovuosina todennäköisesti olisi kovin mullistavia. Tämä johtuu ennen kaikkea niin sanotusta kunnallisteknisestä edellytyksestä. Jotta maksuvelvollisuus astuisi voimaan, täytyy nimittäin alueelle rakennettava rakennus muun ohella olla liitettävissä yleiseen vesijohdoton ja viemäriin. Espoossa ja Vantaalla ei kunnallistekninen valmius vielä ole sitä luokkaa, että laki toimisi täydellä teholla. On arvioitu, että enintään kolmannes edellä mainitusta kaavoitustusta asuntorakennusmaasta olisi sellaista, jonka kohdalla kaikki kunnallistekniikkaan liittyvät maksuvelvollisuuden edellytykset jo ovat täyttyneet. Kaupungit voisivat kuitenkin rakentamalla puuttuvan kunnallistekniikan saada alueen rakentamisen liikkeelle.

Lain tarkoitus ei ole, että sillä kerättäisiin rahaa kaupunkien kassaan. Itse asiassa voidaan sanoa, että mitä vähemmän laki tuottaa sitä paremmin se on onnistunut tarkoituksessaan. Merkittäviä ovat ennen kaikkea lain välilliset vaikutukset, jotka tulevat näkymään vasta vähitellen vuosien kuluessa. Lakihan lisäisi asuntorakennusmaan tarjontaa ja vähentäisi siihen kohdistuvaa kysyntää. Siten sillä olisi maan hintatason nousua hillitsevä vaikutus. Kaupunkien asema kiinteistömarkkinoilla vahvistuisi, koska arvattavasti juuri kaupungeille tultaisiin ensiksi tarjoamaan sellaisia maa-alueita, joita niiden omistaja ei pysty rakentamaan tai halua rakentaa, ja toisaalta laki vähentäisi rakennusliikkeiden ja muiden kiinnostusta hankkia omistukseensa suuria maa-alueita. Kaupunkien kannattaisikin nyt varautua lain voimaantuloon varaamalla ensi vuoden talousarvioihinsa riittävät määrärahat maan hankintaan.

Valtion asuntolainoin tuetun asuntotuotannon, ns. aravarakentamisen, kannalta kaupunkien oma maanomistus on ratkaisevassa asemassa. Pääkaupunkiseudulla ovat nimittäin tonttien hinnat valtaosalla yksityisten omistamia alueita nousseet niin korkeiksi, etteivät tontit ole asuntohallituksen noudattamien periaatteiden mukaan lainoituskelpoisia. Kaupungit omistavat kuitenkin pääkaupunkiseudulla vain noin 10 % rakentamattomasta asuntotonttimaasta, kun muualla maassa ne omistavat noin 50 %. Viiden seuraavan vuoden aikana on aravatonttien tarpeesta laskettu voitavan tyydyttää Helsingissä noin 50 %, Espoossa niin ikään noin 50 % ja Vantaalla vain noin 15 %. Lisäksi on muistettava, että rakennusmaata tarvitaan viisivuotiskauden jälkeenkin.

Edellä sanottu riittänee osoittamaan, että pääkaupunkiseudun maapoliittinen tilanne on todella vaikea. En usko syyllistyväni liioitteluun, jos sanon, että se tulee ensi vuosikymmenellä kärjistymään katastrofiksi, jollei mitään tehdä. Hallitus haluaa omalta osaltaan luoda kaupungeille edellytykset mahdollisimman tehokkaalle maapolitiikan hoitamiseksi.

Tarvittava maa on luonnollisesti ensisijassa pyrittävä hankkimaan vapaaehtoisin kaupun. Siltä varalta, että sitä tietä ei päästäisi tulokseen, täytyy kaupungeilla olla tehokkaat mahdollisuudet käyttää myös lunastusta ja etuostoa maanhankintakeinoina. Tämän vuoksi lakiesitykseen on sisällytetty lunastuslain muutos, jolla poistetaan niitä esteitä, jotka tällä hetkellä vaikeuttavat lunastustien käyttämistä. Myös kuntien etuoston tiellä olevia rajoituksia vähennetään pääkaupunkiseudulla. Näiden lainmuutosten vaikutus jää luonnollisesti riippumaan siitä, missä määrin kaupungit haluavat näitä keinoja käyttää.

Pääkaupunkiseudun asuntotilanne on niin vaikea ja maantarve niin suuri, että voidaan perustellusti kysyä, ovatko tässä hallituksen esityksessä ehdotetut toimenpiteet riittäviä niiden ongelmien ratkaisemiseksi, joiden eteen ensi vuosikymmenellä ja sen jälkeen joudutaan. Erityisesti on kiinnitetty huomiota siihen, että pääkaupunkiseutu asunto- ja työmarkkina-alueena ei suinkaan lopu YTV-kuntien rajoille, vaan on odotettavissa ja itse asiassa jo nyt nähtävissä, että kasvupaine suuntautuu myös muualle Helsingin seudulla, etenkin pääradan varrella oleviin kuntiin ja YTV-alueen naapurikuntiin. Myös muun muassa näille kunnille pitäisi antaa paremmat keinot kasvupaineesta

johtuvien asunto- ja maapoliittisten ongelmien hoitamiseen.

Hallitus on kuitenkin halunnut lähteä varovaisesti liikkeelle etenkin, kun rakennusmaamaksulaki olisi oloissamme uusi järjestelmä, vaikka sen soveltamisessa pitkälti voitaisiin käyttää hyväksi katumaksulakia varten jo luotua koneistoa. Hallitus on kuitenkin hyväksyessään 12 päivä syyskuuta tänä vuonna valtakunnallisen asunto-olojen kehittämisohjelman vuodelle 1989—1993 ilmoittanut seuraavansa nyt ehdotetun lainsäädännön vaikutuksia ja tarvittaessa ulottavansa toimenpiteet koskemaan myös muita vastaavan tyyppisiä alueita.

Pääkaupunkiseudun eräs keskeinen ongelma on maan korkea hinta. Tähän ehdotetut lunastus- ja etuostomahdollisuuksien parantamiset eivät vielä tuo helpotusta. Lunastettaessahan maasta joudutaan maksamaan käypä hinta ja etuostossa maanomistajan ja ostajan kesken sovittu hinta. Muun muassa Kaupunkiliiton teettämät selvitykset osoittavat, että maapaketin nimisenä vuonna 1977 säädetty lainsäädäntö ei ole toiminut niin kuin aikanaan useat toivoivat ja jotkut pelkäsivät.

Erityisesti lunastuslainsäädännökset maan ansiottoman arvonnousun leikkaamisesta ovat jääneet lähes kuolleeksi kirjaimeksi. Osittain tämä on johtunut siitä, että kunnat eivät osaa käyttää lainsäädäntöä. Arvonnousun leikkaaminen lunastustilanteesta edellyttää, että kunta hyvissä ajoin on tehnyt päätöksen asematai rakennuskaavan laatimisesta alueelle. Tätä eivät esimerkiksi pääkaupunkiseudun kaupungit ole tehneet. Toinen syy lienee siinä, että arvonnousun leikkaamissäännös epäselvyytensä vuoksi usein on jäänyt lunastustoimituksissa ja maa-oikeuksissa soveltamatta.

Etustolain merkitys taas on jäänyt aivan vähäpätöiseksi. Lain lukuisten rajoitusten vuoksi kaupungeilla oli vuonna 1986 etuosto-oikeus vain 1 prosentissa tehdyistä kiinteistökaupoista. Näistäkin etuosto-oikeutta käytettiin vain alle 10 prosentissa. Tämä johtunee pääasiassa vapaiden kauppohen korkeista hinnoista.

Viimeaikaiset tapahtumat asuntomarkkinoilla osoittavat, että yhteiskunnan tulisi voimakkaammin puuttua myös maan hinnanmuodotukseen, jotta ne vakavat asuntopoliittiset ongelmat, joita siitä aiheutuu ei pelkästään pääkaupunkiseudulla vaan eräissä muissakin osissa maata, saataisiin paremmin hallintaan. Mielestäni olisi ennakoluulottomasti tutkittava kaikkia keinoja, joilla maan hinnan nousua saatai-

siin hillityksi. Olen käynnistänyt ympäristöministeriössä valmistelut niistä vaihtoehtoista, joita voitaisiin käyttää maan ansiottoman arvonnousun leikkaamiseksi sekä yleisten maapoliittisten valmiuksien parantamiseksi myös muissa kuin pääkaupunkiseudun kunnissa.

Arvoisa puhemies, värderade talman! Pääkaupunkiseudun asuntotilanne on niin vaikea, että se vaatii kiireellisiä toimenpiteitä. Tämän vuoksi hallitus on nyt käsiteltävän lakiesityksen antaessaan lähtenyt siitä, että se saataisiin voimaan vielä kuluvana vuonna, jolloin ensimmäiset rakennusmaamaksut voitaisiin periä vuodelta 1989. Hallitus toivoo, että eduskunta käsittelee esityksen niin ripeästi, että tässä aikataulusa voitaisiin pysyä.

Ed. Moilanen: Arvoisa puhemies! Kun hallitus suunnittelee toimia pääkaupunkiseudun kasvun hillitsemiseksi, olisi sen syytä muistaa, että on kysymys kuitenkin pääkaupunkiseudusta. Kaikissa maissa pääkaupunkiseudulla asumistiheys on suurempi kuin muualla maassa ja toiminta keskittyy välttämättä pääkaupunkiseudulle enemmän ja tiiviimmin kuin muualla maahan. Tämä on yleismaailmallinen ilmiö. Se on tarkoituksenmukaista erilaisten yhteyksien, mm. kansainvälisten yhteyksien kannalta. Tämä ei tarkoita sitä, ettei pääkaupunkiseudun ongelmien korjaamiseksi tarvittaisi erityistoimia, mutta korostan sitä, että näissä erityistoimissa tulee kuitenkin muistaa pääkaupunkiseudun erityisluonne ja se, että sillä täytyy olla elämis-, kehittämis- ja toimintamahdollisuudet myös jatkossa.

On hämmästyttävää, että hallitus esittää, että pääkaupunkiseudun kuntien on varattava määrärahat tonttien hankkimiseksi ensi vuoden budjetteihinsa. Etenkin Helsingin osalta tämä on varsin outo esitys, kun samanaikaisesti, melkein samaan hengenvetoon hallitus leikkaa Helsingin sosiaali- ja terveydenhuollon ennestään pieniä valtionosuuksia kahdella prosenttiyksiköllä. Todellakaan hallituksella ei näytä olevan minkäänlaista todellisuuden tajua siitä, että myös pääkaupunkiseudun kuntien rahavarat ovat rajalliset.

Nyt eduskuntakäsittelyyn tullut esitys sisältää kolme lakiehdotusta, pääkaupunkiseudun rakennusmaamaksun, lunastuslain muutoksen ja etuosto-oikeuslain muutoksen. Kaksi jälkimmäistä esitystä sisältää säännösmuutosesitykset erityisesti pääkaupunkiseutua varten etuostolakiin ja lunastuslakiin. Nämä esitykset ovat erityispakotteita tälle alueelle.

Esittelypuheenvuorossaan ministeri mainitsi, että merkittävä osa tästä maasta on sellaista, jossa ei ole kunnallistekniikkaa valmiina, eli sellaista, johon rakennusmaamaksua ei voida suoraan soveltaa. Tässä kohden herää kysymys, onko tällä merkitystä siihen, että alueita ei ole rakennettu. Jos alueilla olisi valmiina kaikki se, mitä rakennuksen ympärille tarvitaan, olisi aivan ilmeistä, että silloin olisi rakennusalttiuskin suurempi.

Varsin seikkaperäisesti ministeri mainitsi myös ne edut, jotka rakennusmaamaksusta koituvat. Mikäli nämä pitäivät paikkansa ja mikäli hallitus näihin uskoo, silloin on aivan hämmästyttävää, että se vielä esittää säädettäväksi kaksi melkoisesti kansalaisten omistusoikeuteen ja pääkaupunkiseudun alueen yhdenmukaiseen kohteluun puuttuvaa lakia.

Esityksen perustelujen ja myös ministerin esittämien perustelujen ja seurausarviointien mukaan tilanne korjaantuu melkoisesti jo rakennusmaamaksun asettamisella. Silloin on aivan ilmeistä hätävarjelen liioittelua se, että vielä vaaditaan säädettäväksi kaksi voimallisesti pääkaupunkiseudun kuntien itsemääräämisoikeuteen ja kansalaisten omistusoikeuteen puuttuvaa lakia. On vielä hämmästyttävää se, että hallitus pitää näitä toimenpide-esityksiä varovaisina. Ymmärrän, että se tarkoittaa lievää tai jotain tämän suuntaista. Minkälaisia ovat sitten ne toimenpiteet, joita hallitus pitäisi voimakkaana toimina, tätä vain sopii kysyä.

Ei voi löytää perusteita kahden jälkimmäisen lain säätämiseksi, lunastuslain muutokselle ja etuosto-oikeuslain muutokselle. Jos kerran pääkaupunkiseudun kaupunkien asema rakennusmaamarkkinoilla jo korjaantuu rakennusmaamaksun ansiosta niin, että tarjonta kasvaa ja tarjonnan ja kysynnän välinen epäsuhta lievenee, niin miksi tarvitaan vielä nämä kaksi lakia, etenkin kun ensimmäinen laki, rakennusmaamaksu, merkitsee sitä, että pyritään saamaan lisää rakennusmaata, mutta kaksi jälkimmäistä merkitsevät aivan selkeää kannanottoa siihen, kuka rakentaa tai mikä yhteisö rakentaa, eli kannanottoa siihen, että rakentaja pääkaupunkiseudulla on nimenomaan kunta? Tätä ei järkevä asioiden hoito edellytä, vaan se on jo poliittis-ideologinen kysymys. Tämä ilmeisesti onkin ainoa peruste näille kahdelle laille.

Sitten herää vielä se kysymys, miksi asuntopulaa ei pyritä korjaamaan niin, että saataisiin tyhjiillään olevat vapaarahoitteiset asunnot vuokralle, kun meillä on tyhjiillään olevia asuntoja. Se on sellaista reserviä, joka tulisi käyttä-

ja nykyistä suuremmat voimavarat tulisi kohdistaa juuri niihin toimenpiteisiin, joiden avulla saatettaisiin tyhjillään olevat vapaarahoitteiset asunnot vuokralle. Jo Helsingissä tämä merkitsisi melkoista asuntopulan lievenemistä ilman rakennusmaamaksuja taikka lunastuslain tai etuosto-oikeuslain muutoksia.

Eräs osatekijä, mikä edistäisi vuokralle antamista, on jälleenvuokrausjärjestelmän käyttöönotto. Siinä lievennettäisiin huoneenvuokralain nykyisten haitallisten pykälien vaikutusta niin, että vuokranantajan ja vuokralaisen perustellut edut tulisivat turvatuiksi ja vuokranantajien ei tarvitsisi pelätä niitä haittoja, joita nykyisestä huoneenvuokralaista saattaisi heille olla.

Näin ollen tulisi harkita muitakin vaihtoehtoja kuin vain pakotteita ja rangaistuksia pääkaupunkiseutua varten ja kehittää pääkaupunkiseutua rakentavassa hengessä ja rakentavasti, kuitenkin niin että sen kasvu pysyy hillittynä, mutta niin että pääkaupunkiseutua kohdellaan samalla tavoin kuin muutakin maata eikä rangaista siitä, että se on pääkaupunkiseutu.

Ympäristöministeri B ä r l u n d : Arvoisa puhemies! Puuttumatta ed. Moilasan puheenvuoroon sen kummemmin tässä puheenvuorossa ilmeisesti oli pari väärinkäsityksen tapaista, jotka ajattelin oikaista.

Ensinnäkin jälleenvuokraustoimintaa voidaan toteuttaa, ja ymmärtääkseni esimerkiksi Helsingissä sitä toteutetaan parhailaan. Valtiolla on talousarviossaan varoja sitä varten, että voidaan korvata niitä mahdollisia menetyksiä, joita kunnat kärsivät tästä toiminnasta. Toivottavasti se menestyy hyvin.

Sitten kysymys siitä, mitä ideologisia näkökohtia liittyy etuosto-oikeuden ja lunastusoikeuden laajentamiseen. Tämä on tietysti mielenkiintoinen kysymys, mutta hallitus on lähestynyt sitä hyvin käytännöllisesti. Ainoastaan, jos kunta saa riittävästi maata haltuunsa, voidaan käytännössä tuottaa esimerkiksi aravavuokra-asuntoja, jotka ovat kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten kannalta tärkein tapa päästä asumaan tällä alueella. Eli ideologia on se, että pyritään auttamaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä eikä mikään muu.

Ed. S ä i l y n o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta oli hyvä, että ed. Moilanen puuttui vuokra-asuntokysymykseen. Minäkin edellyttäisin, että hallitus todellakin tekee kaikkensa, että saatataisiin vapaana olevat vuokra-asunnot käyttöön ja sillä tavalla poistettua

tätä asuntokurjuutta, joka ainakin kaikkien tietolähteitten mukaan täällä pääkaupunkiseudulla on kaikkein vaikeinta ja kaikkein eniten toimenpiteitä edellyttävää.

Sen sijaan minua kyllä ihmetyttää kriittinen sävy ed. Moilasan puheenvuorossa tätä hallituksen esitystä kohtaan, joka nähtävästi on melko vaatimaton yritys saada maan ansioton arvonnousu jollakin tavalla leikattua. Toivottavasti asia kuitenkin hoituu valiokunnassa sillä tavalla, että tämä yritys tulee toteutumaan ja että tämäntapaisia edellytyksiä voidaan edelleenkin lainsäädännöllä luoda.

Ed. M o i l a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee maan ansiottomaan arvonnousuun, niin hallitus itse esityksensä perusteluissa toteaa, että rakennusmaamaksu vaikuttaa myös hintoihin samalla, kun se vaikuttaa tarjonnan ja kysynnän välisen ristiriidan poistamiseen. Korostin juuri sitä, että kun kerran hallitus itsekin uskoo, että rakennusmaamaksu tuottaa tuloksia, niin mitä varten sen pitää ryhtyä siten tällaisten vielä järeämpien aseiden käyttöön ennen kuin se malttaa odottaa, mitä tulosta tästä tulee, tuleeko se tulos, mikä toivotaan. Kyllähän tältäkin osin pitäisi perusteluihin uskoa. Jos kerran hallitus uskoo, niin silloin perustelut ja toimenpiteet ovat ristiriidassa keskenään. Tätä nimenomaan tarkoitin kahden jälkimmäisen lain osalta kriittisellä lausumallani.

Ed. A l h o : Arvoisa puhemies! Ed. Moilasan puheenvuoro oli erinomaisen hyvä perustelu sille, miksi hallituksen esitys rakennusmaamaksusta on niin tervetullut kuin se on. Uskoisin, että pääkaupunkiseudun sosialidemokratien piirissä ja laajemminkin on varmasti ymmärretty se, että pääkaupunkiseudun vaikean asuntotilanteen ratkaiseminen edellyttää sekä valtiovallan toimenpiteitä että kuntien omaa aktiivisuutta.

Valtiovallan toimenpiteinä on nyt saatu ensimmäisiä hyviä ehdotuksia juuri siksi, että rakennusmaamaksu tulee nyt säädetyksi. Sillä tavallahan saadaan asuntotuotantotarkoituksiin kaavoitettua maata rakennettavaksi, saadaan siis asuntoja tuotetuksi. Se on todella hyvä linja ja linjallisesti erittäin merkittävä ratkaisu. Ainakin minä itse tervehdin sitä hyvin suurella ilolla.

Toivon kyllä, että tämän jälkeenkin tulee vielä toimenpiteitä, joilla valtiovalta tukee sitä, että pääkaupunkiseudulla päästään parempaan seudulliseen yhteistyöhön niin maankäytön kuin asuntotuotannonkin osalta, sillä on varsin vai-

keata ratkoa vaikeita asumisen ongelmia näin jäykkien kuntarajojen olemassa ollessa. Sen vuoksi toivon, että seutuhallintokomitean, joka on jättänyt mietintönsä ja josta on pyydetty lausuntoja, esitykset mahdollisimman pikaisesti johtaisivat tänne tuleviin lakiesityksiin.

Mitä tulee etuosto-oikeuteen, siinä nyt hallituksen esityksen kautta tulevaan tukeen, niin sekin on erittäin tervetullut. Helsingin kaupungin kokemukset, ja uskon, että näin on myös muualla maassa, osoittavat juuri sen, että kun kunnat hankkivat aktiivisesti maata, se on erittäin hyvä tapa vaikuttaa asuntojen hintatasoon. Esimerkiksi, kun tunnen parhaiten oman kotikuntani, voin sanoa, että hitas-tuotannossa, jossa kaupungin omistaman maan hyöty siirtyy suoraan asuntojen hintaan, on voitu kaikkein tehokkaimmalla tavalla vaikuttaa hintatason laskemiseksi. Itse asiassa se on yhden asunnonomistajan, joka makselee velkojaan, kannalta myös erittäin merkittävä, koska hintahyöty on 1 000—2 000 markan haarukassa.

Tietysti myös kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon turvaamiseksi aktiivinen maapolitiikka on hyvin tärkeää. Niin kuin ed. Moilanen puheenvuorosta kävi selvästi esille, yksityinen omistusoikeus on asetettu ainakin poliittisen oikeiston taholla usein ihmisen oikeutta kotiin tärkeämmäksi oikeudeksi. Sen vuoksi kunnissa ei toivotulla tavalla, ei myöskään Helsingissä, ole voitu harjoittaa aktiivista maapolitiikkaa niin, että todella olisi voitu luoda sitä kautta parempia edellytyksiä kohtuuhintaiselle vuokra-asuntotuotannolle.

Pääkaupunkiseudun asunto-ongelmista on puhuttu hyvin monissa yhteyksissä paljon. On olemassa selvä sanojen ja tekojen välinen ristiriita. Nyt tätä ristiriitaa mielestäni kurotaan umpeen juuri näillä esityksillä, jotka hallitus tänne on tuonut. Minäkin toivon, että valio-kunta käsittelee asian ripeästi ja sitä kautta erityisesti Espoossa ja Vantaalla, jossa todellakin kaavoitettua rakennusmaata on yllin kyllin, se saataisiin asuntotuotantotarkoituksiin.

Toivon myös, että ne ongelmat, jotka tällä hetkellä asuntotoimen tulo- ja menoarvioesityksessä ovat, liittyvät asumistukimenoihin ja muutenkin asuntotuotannon edellytyksiin, tuovat myös ratkaisuja, niin että lisäbudjettien kautta voidaan todella turvata se, että asetetut tavoitteet 18 000 asunnosta voidaan saavuttaa.

Kaikilla esityksillä, kun ne yritetään myös ottaa huomioon sillä tavalla kunnallisessa päätöksenteossa, että sielläkin saadaan tukevia ratkaisuja aikaiseksi, voidaan todella tarttua käsiksi siihen onnettomaan tilanteeseen, jossa kunnat syyttävät valtiota siitä, että se ei riittävästi tue, ja taas valtio syyttää kuntia siitä, että ne eivät riittävästi tee joitakin asioita. Tästä eipäsujuupas -väittelystä voidaan mennä eteenpäin niin, että todellakin voidaan tarttua asunto-kysymyksen ratkaisemiseen pääkaupunkiseudulla, koska asumisen ongelmat selvästi keskittyvät juuri tälle seudulle. Siksi todella minä ainakin pidän hyvin tervetulleena nyt tehtyä ehdotusta ja toivon, että samansuuntaiset ehdotukset saavat seurakseen lisää esityksiä, joilla todella päästään käsiksi tämän seudun hillittyyn hallintaan. Sitähän tämä ehdotus nimenomaisesti on, sitä, mitä kaikki nämä kunnat hyvin yksimielisesti ovat moneen kertaan vaatineet: hillittyä hallintaa.

Ed. Moilanen: Arvoisa puhemies! Ihmisen omistusoikeus ei ole este asuntopulan poistamiselle, mutta suhtautuminen tähän kansalaisille perustuslaissamme turvattuun oikeuteen ratkaisee olennaisesti sen, millaisia keinoja ja menetelmiä valitaan asuntopulan poistamiseksi. Tässä on se ero.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään toiseen lakivaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta.

8) Talousvaliokunnan mietintö n:o 8

esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 21.50.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

M. V. Mandelin